

Slavs – oděvní kolekce

Gabriela Petrová

Bakalářská práce
2017

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta multimediálních komunikací

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta multimediálních komunikací

Ateliér Design oděvu

akademický rok: 2016/2017

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Gabriela Petrová**
Osobní číslo: **K14035**
Studijní program: **B8206 Výtvarná umění**
Studijní obor: **Multimédia a design – Design oděvu**
Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Slavs – oděvní kolekce**

Zásady pro vypracování:

1. Teoretická část:

Prostudování a analýza dostupných materiálů a informací, obrazová příloha, vlastní závěry v minimálním textovém rozsahu minimálně 20 – 25 normostran. Řešení doplňte kresebnými návrhy v minimálním rozsahu 15 normostran.

Práce pojednává o vývoji módy ve východní Evropě od počátku socialismu až po současnost, kdy nekončící zápasení se západním světem přináší nevyhnutelnou recesi.

2. Praktická část:

Výtvarné zpracování a realizace finálních návrhů v počtu 5 – 7 modelů. Kolekce nachází inspiraci ve světě východní Evropy a ve Slovanech samotných. Nese v sobě prvky udržitelné módy, recyklace a upcyclingu.

Teoretická a technická příprava projektu, sběr potřebných informací, dokumentace realizace dle zadaných parametrů (moodboard, storyboard, skici s naznačením siluety, barevnost, popis materiálů, technické nákresy modelů, technické opisy, stříhové řešení modelů, popis 1 modelu vybraného na komerční využití, styling kolekce na módní přehlídce EXIT, postprodukce kolekce). Práce musí být doplněná o dokumentační fotografie z procesu tvorby, módními fotografiemi, popřípadě krátkým promo videem. Rozsah práce: minimálně 40 normostran. Formát A4. Odevzdejte ve 2 stejnopisech v pevné vazbě (1 může být v kroužkové vazbě). Součástí předané písemné práce jsou i 2 vyhotovení na CD-ROM. Na samostatném nosiči CD-ROM odevzdejte v minimálním počtu 10

kusů obrazovou dokumentaci praktické části závěrečné práce pro využití v publikacích FMK. Formát pro bitmapové podklady: JPEG, barevný prostor RGB, rozlišení 300 dpi, 250 mm delší strana. Formáty pro vektory: AI, EPS, PDF. Loga a texty v křivkách. V samostatném textovém souboru uveďte jméno a příjmení, login do Portálu UTB, obor (ateliér), typ práce, přesný název práce v češtině i v angličtině, rok obhajoby, osobní mail, osobní web, telefon. Přiložte svou osobní fotografii v tiskovém rozlišení.

Rozsah bakalářské práce: **minimálně 40 normostran**
Rozsah příloh: **minimálně 15 normostran**
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

LIPOVETSKY, Gilles. Říše pomíjivosti: móda a její úděl v moderních společnostech. V českém jazyce vyd. 2. Přeložil Martin POKORNÝ. Praha: Prostor, 2010. Střed (Prostor). ISBN 978-80-7260-229-2.
BARTLETT, Djurdja. FashionEast: the spectre that haunted socialism. Cambridge, Mass.: MIT Press, c2010.
GRONOW, Jukka a S. V. ZHURAVLEV. Fashion meets socialism: fashion industry in the Soviet Union after the Second World War. Studia Fennica, 20. ISBN 9522226653.
CRAIK, Jennifer. Uniforms exposed: from conformity to transgression. English ed. New York: Berg, 2005. ISBN 1859738044.
HLAVÁČKOVÁ, Konstantina. 70: "Kytky v popelnici": společnost a móda v sedmdesátých letech v Československu. V Praze: UPM, 2007. ISBN 978-80-7101-072-2.
BIERHALS, Christine. Young European fashion designers. Köln: daab, c2007. ISBN 3866540132.
Sample: 100 fashion designers, 10 curators: cuttings from contemporary fashion. New York: Phaidon, 2005. ISBN 9780714844404.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Art. Mária Štraneková, ArtD.**
Ateliér Design oděvu
Datum zadání bakalářské práce: **3. října 2016**
Termín odevzdání bakalářské práce: **13. května 2017**

Ve Zlíně dne 28. prosince 2016

doc. MgA. Jana Janíková, ArtD.
děkanka

MgA. Kristýna Petříčková
vedoucí ateliéru

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ/DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské/diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská/diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému a bude dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou/diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užit své dílo – bakalářskou/diplomovou práci – nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské/diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské/diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Ve Zlíně .....2.5.2017.....

P. Petrova
GABRIELA PETROVA
Jméno, příjmení, podpis

¹⁾ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevýděláčně zveřejňuje bakalářské, diplomové, disertační a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledky obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy. Vysoká škola disertační práce nezveřejňuje, byla-li již zveřejněna jiným způsobem.

(2) Bakalářské, diplomové, disertační a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

(4) Vysoká škola může odložit zveřejnění bakalářské, diplomové, disertační a rigorózní práce nebo jejich částí, a to po dobu trvání překážky pro zveřejnění, nejdéle však na dobu 3 let. Informace o odložení zveřejnění musí být spolu s odůvodněním zveřejněna na stejném místě, kde jsou zveřejňovány bakalářské, diplomové, disertační a rigorózní práce, již se týká odklad zveřejnění podle věty první, jeden výtisk práce k uchování ministerstvu

²⁾ zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užíje-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní vnitřní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

³⁾ zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídnou k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Práce pojednává o vývoji módy ve východní Evropě od počátku socialismu až po současnost. Vedle módy samotné zaměřuje svou pozornost i na sociální a politické souvislosti. V závěru hledá důsledky zápasení dvou světů rozdělených železnou oponou a jejich vliv na současné tendence.

Důkladný výběr materiálů a zamýšlení se nad jejich původem, osobitý přístup k tvorbě a sofistikovaný způsob přenesení inspiračních zdrojů do oděvu – to vše tvoří v praktické části syntézu v podobě oděvní kolekce.

Klíčová slova: Slované, Východní Evropa, KOMPOT

ABSTRACT

The present study will examine the development of fashion in Eastern Europe from the beginning of socialism until the present. Besides fashion, it will also focus on the social and political background. At the end, it will look for the consequences of the argument the two worlds divided by the Iron Curtain had, and the influence the argument has on the current tendencies.

Precise choice of materials and thinking about their origins, individual approach to creating, and sophisticated way of transferring inspiring sources into clothing - all of that synthesizes in the practical part to create a fashion collection.

Keywords: Slavs, Eastern Europe, KOMPOT

„Pro uzdravení je nutné dostat člověka do sféry, kdy se ocitne na začátku. Začíná znovu. A to v neviditelné představě, uvnitř naší bytosti, v duchu, tady a teď. Tělo je teprve náš důsledek. Hmotný svět je de facto náš pracovní ateliér. Můžeme v něm vytvořit, co chceme, a my to také děláme. Jenomže si naši tvorbu většinou neuvědomujeme, a tak se mylně domníváme, že nad námi ateliér vládne a určuje nám životní okolnosti. Tak tomu však není. Ateliér nemůže ovládat umělce, je to přesně naopak.“ Vladimír Kafka

„Nemusíš být krásný, abys byl krásným.“ Tommy Cash

Děkuji Mgr. Art. Márii Štranekové, ArtD za vedení mé práce.

Děkuji svým rodičům za lásku a podporu.

Děkuji Ondřejovi.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 MÓDA A IDEOLOGIE	12
1.1 Po VÁLCE 1945-1948	13
1.2 HLEDÁNÍ NOVÉHO STYLU 1948-1953	13
1.3 LEHKÉ UVOLNĚNÍ 1953-1960	19
1.4 „ZLATÁ ŠEDESÁTÁ“ 1960-1970.....	20
1.5 NORMALIZACE 1970-1989	22
2 PRONIKÁNÍ TENDENCÍ SKRZ ŽELEZNOU OPONU	24
2.1 TOUHA PO NEZÁVISLOSTI, PO SVOBODĚ.....	24
2.2 PÁSKOVÉ, JEDINEČNÁ ČESKÁ SUBKULTURA.....	25
2.3 MLÁDEŽNICKÉ KULTY VÝCHODNÍ EVROPY.....	27
2.4 ODĚV MAS.....	32
3 POSTSOVĚTSKÉ FENOMÉNY	35
3.1 SQUATTING SLAVS IN TRACKSUITS	35
3.2 ATRIBUTY, TRADICE, KULT	40
3.2.1 Squatting	41
3.2.2 Kult jménem Adidas	42
4 SOUČASNÝ VLIV VÝCHODNÍ EVROPY NA SVĚT MÓDY	46
4.1 (R)EVOLUCE?	46
4.2 HLEDÁNÍ „KRÁSY“ V „OŠKLIVOSTI“	47
4.3 UVOLNĚNÍ OD KONVENCÍ	48
4.4 NOVÁ POST-SOVĚTSKÁ VLNA A GENERACE Z.....	51
4.5 NOVÉ ZDROJE INSPIRACE	61
II PRAKTICKÁ ČÁST	68
5 KOLEKCE KOMPOT	69
5.1 SYMBOLIKA.....	69
5.2 RECYKLACE A MATERIÁLY	71
5.3 VÝŠIVKA A POTISK	71
6 POPIS JEDNOTLIVÝCH MODELŮ	75

6.1	MODEL Č. 1	75
6.2	MODEL Č. 2	76
6.3	MODEL Č. 3	78
6.4	MODEL Č. 4	79
6.5	MODEL Č. 5	81
6.6	MODEL Č. 6	82
III	PROJEKTOVÁ ČÁST.....	83
7	FOTODOKUMENTACE	84
	ZÁVĚR	91
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	92
	SEZNAM POUŽITÝCH ELEKTRONICKÝCH ZDROJŮ.....	94
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	95
	SEZNAM OBRÁZKŮ	96
	SEZNAM PŘÍLOH.....	98

ÚVOD

Již téměř tři dekády uplynuly od pádu železné opony. Dobu komunistického diktátu, kalhot z tesilu, nákupů v tuzexu a nekončících front na produkty denní potřeby nepamatují.

Jsem z generace těch, kteří neokusili život pod diktátem režimu. Režimu, který se tolik bál těch ostatních, že soustředil svou pozornost hlavně a především, aby izoloval své občany od „nevhodných“ ideologií okolního světa.

Nejsme omezení duchem doby, nechováme vůči ní tolik skepse, nerozhodujeme, jestli se tenkrát žilo líp nebo hůř. Období před devětaosmdesátým je pro nás spíš jen další érou v historii lidstva, o jejichž výdobytcích se dozvídáme od našich rodičů, prarodičů, z retro seriálů, filmů a knih. Náš pohled na ni není zkreslený přežitky, které v nás zůstávají. Ne-prožili jsme onu dobu samotnou – náš život začal záhy po jejím konci. Prožili jsme si ale všechny její následky, dopady a důsledky.

Právě sloučení těchto skutečností nám vytváří jedinečnou platformu abychom nejen o době samotné, ale i o jejich následcích mohli mluvit s nadsázkou a do přeživšího tématu o rozdělení světa na západ a východ vnesli svěží pohled.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 MÓDA A IDEOLOGIE

Nejkrásnější a nejradostnější částí při tvorbě této práce se stalo právě získávání informací. Nemám na mysli dlouhé hodiny strávené nad knihami. Mám na mysli dlouhé večery strávené s mými prarodiči. S nekončícím nadšením jsem hltala příběhy z jejich mládí, kdy babiččiny noblesní příběhy o jejím šatníku střídaly dědovy průpovídky o mládeneckém rošťáctví. Když jsem na stejné téma zavedla hovor se svými rodiči, nabralo povídání značně racionálnější charakter. Cítila jsem v něm více osobních rozepří. Nebylo tolik vyrovnané a smířlivé. Já jsem však nesmírně vděčná za tuto rozdílnost a za možnost pozorovat onu generační sentimentální propast. Že mohu stavět do souvislostí nejen názory své s fakty a úvahami odborníků, ale že se mi zároveň otvírají dveře k těm nejlidštějším a nejuchopitelnějším zdrojům, jaké si sama umím představit. Dovoluji si tedy toto odborné pojednání prolnout a obohatit výpověďmi svých nejbližších.

Souvislost módy a ideologie nás bude provázet prakticky celou prací. Než se zaměřím na konkrétní otázky spojené s módou v Československu a politickými systémy zde panujícími po druhé světové válce, začala bych s úvahami, které pohlíží na toto téma obecně, bez zaujetí konkrétní problematikou.

Francouzský esejista a sociální myslitel Gilles Lipovetsky se ve svém díle *Říše pomíjivosti* mimo jiné soustředí i na vztah módy a ideologií. „Zatímco heroické panství ideologie vyžaduje sebezapření, ne-li zrušení individuality, vláda módy spočívá na požadavku bezprostředního osobního štěstí; zatímco ideologie plodí ortodoxii a scholastiku, módu doprovázejí drobné individuální odchylky a prchavá přízeň; zatímco ideologie je manichejská, odděluje dobré a zlé, rozděluje společnost a vyhrocuje konflikty, móda přináší pacifikaci a neutralizaci rozporů.“¹

Nabízí se otázka, co dnes nazýváme módou? Lipovetsky ve svém díle uvádí příznačnou definici. „Vláda systematické pomíjivosti a těsně navazujících výkyvů bez naděje na přetr-

---

¹ LIPOVETSKY, Gilles. *Říše pomíjivosti: móda a její úděl v moderních společnostech*. V českém jazyce vyd. 2. Praha: Prostor, 2010, 425 s. Střed. ISBN 978-80-7260-229-2. Dostupné také z: http://toc.nkp.cz/NKC/201011/contents/nkc20102147970_1.pdf

vání do zítřka.“ A zároveň „její nestálost nám dává znamení, že vzhled již nepodléhá nedotknutelným zákonům předků, ale naopak vychází z lidského rozhodování a čiré touhy.“²

1.1 Po válce 1945-1948

Škody způsobené válkou byly obrovské. Většina textilního průmyslu byla před válkou soustředěna v Sudetech. Odtud bylo německé obyvatelstvo po druhé světové válce odsunuto a pohraničí bylo osidlováno nekvalifikovanými a nemajetnými lidmi z vnitrozemí. Československo se najednou ocitlo v situaci, kde měli sice továrny, v kterých ale nebyli dělníci, nebyli mistři ani jejich majitelé, neměl v nich kdo pracovat ani kdo je řídit. Továrny tedy v žádném případě nebyly schopny plnit to, co se po nich vyžadovalo. Nešlo jen o to doplnit lidem prořídle šatníky, ale vzkřísit módní tvorbu která před válkou dosahovala vysoké úrovně.³

Móda se stávala pozvolna politickou záležitostí. Pak přišel rok 1948 a život lidí v Československu se změnil úplně od základů.

1.2 Hledání nového stylu 1948-1953

„Móda není svébytnou formou, ale citlivým výrazem komplexní společenské situace. Bezprostředně odráží kulturní vyspělost i ekonomické podmínky, vyjadřuje jemné předivo interakce společnosti a individua. Móda je tedy bezprostředním výrazem rozvoje společnosti a rozmanitosti jejích vnitřních napětí a vztahů, výrazem svobody, tvůrčí síly a vztahu k druhým lidem.“⁴ Nový politický systém si všechny tyto skutečnosti dobře uvědomoval a neuniklo mu, že se dá prostřednictvím oděvu působit na myšlení lidí. Není divu, že se móda ocitla v centru pozornosti komunistického režimu. Ten vyvinul značné úsilí a kladl si za

---

² LIPOVETSKY, Gilles. Říše pomíjivosti: móda a její úděl v moderních společnostech. V českém jazyce vyd. 2. Praha: Prostor, 2010, 425 s. Střed. ISBN 978-80-7260-229-2. Dostupné také z: http://toc.nkp.cz/NKC/201011/contents/nkc20102147970_1.pdf

³ HLAVÁČKOVÁ, Konstantina. Móda za železnou oponou: společnost, oděvy a lidé v Československu 1948-1989. Praha: Grada Publishing, 2016, 287 s. ISBN 978-80-247-5833-6.

⁴ HLAVÁČKOVÁ, Konstantina. Móda za železnou oponou: společnost, oděvy a lidé v Československu 1948-1989. Praha: Grada Publishing, 2016, 287 s. ISBN 978-80-247-5833-6.

cíl využít právě módu jako ideologický nástroj k ovládnutí občanů. Rozhodující a zásadní bylo oprostít se od spojitostí s kapitalistickým způsobem života a stylem oblékání.

Zapudit přežitě kapitalistické módy nebylo příliš obtížné, ovšem jak zformulovat a sestavit nové principy, které by mohly životnímu stylu svobodného světa konkurovat? Kde vzít inspiraci pro takový typ a styl oděvu? Nalézt odpověď na tyto otázky nebylo snadné. Články tehdejších časopisů byly plné buď klamných a zavádějících argumentů, masivního ideologického tlaku, nebo až komicky znějících nerealistických vizí. Jedno bylo ale naprosto jasné – móda musela zpřetrhat všechny vazby s předválečným obdobím a s módou západního světa.⁵

Obr. 1 Vlasta, V, 1951, č. 4

Karel Langer si na stránkách časopisu Tvar klade otázky, ze kterých je zřetelná snaha o nalezení nového stylu odívání. „Lze uvést úsilí o módu v soulad s cíli socializujícího státu?“

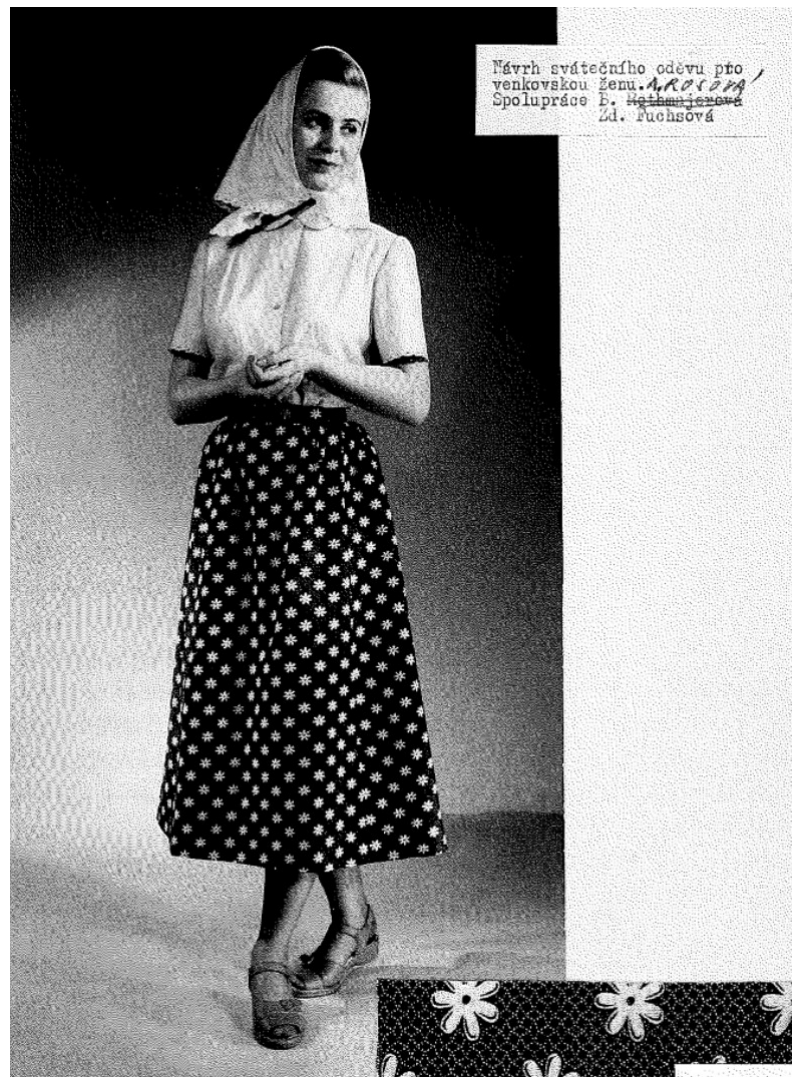
⁵ HLAVÁČKOVÁ, Konstantina. *Móda za železnou oponou: společnost, oděvy a lidé v Československu 1948-1989*. Praha: Grada Publishing, 2016, 287 s. ISBN 978-80-247-5833-6.

Stačíme svými schopnostmi a prostředky na samostatnou módní tvorbu? Má smysl a naději na úspěch snaha o českost módy? Jaký kulturní a hospodářský zisk může móda přinést? Jak organizovat módní tvorbu ve státě s plánovanou výrobou?“⁶ Poslední otázka zdá se být zvláště podstatná. Jak organizovat módní tvorbu ve státě s plánovanou výrobou? Jak podřídit módu – organismus tak živý a proměnlivý, neustále podléhající rozličným změnám a vlivům – pětiletým plánům, na kterých si tehdejší ekonomika zakládala? Je to vůbec možné? Jaké bude mít důsledky, když módě, jejíž krása tkví především v její pomíjivosti a prehlivosti, nastolíme řád a plán?

Hledání nového způsobu odívání nabralo v Československu v čtyřicátém osmém dvojí rozměr. Názor, kde hledat inspiraci pro tento oděv, se diametrálně lišil na stránkách časopisu Tvar a v časopise Žena a móda.

---

⁶ LANGER, Karel. O českou módu. Tvar. 1948, (4), 81-84.

Obr. 2 Sváteční oděv pro venkovskou ženu, Z. Fuchsová
a A. Rosová, 1951

Ikonou módy se stává pracující žena – žena v továrně. Takovou ženu bylo nutno obléci a najít pro ni vhodný oděv. Prvořadým úkolem módních návrhářů (sdužovaných především v Textilní tvorbě⁷) se stává pracovní oděv.⁸

---

⁷ Textilní tvorba – národní podnik, založený roku 1949. Sdužoval návrháře a švadleny. Nesl odpovědnost za „novou módu“, za to, jak bude vypadat a zároveň za její výrobu.

⁸ HLAVÁČKOVÁ, Konstantina. Móda za železnou oponou: společnost, oděvy a lidé v Československu 1948-1989. Praha: Grada Publishing, 2016, 287 s. ISBN 978-80-247-5833-6.

První východisko, kde čerpat inspiraci pro nový oděv, byla funkce. Funkčnosti a účelnosti oděvu měl být podřízen jeho vzhled. Do popředí nastoupila praktičnost a zdobnost byla potlačena. Zaměříme-li se na dámský šatník, základním oděvním typem se stal dámský kostým, který neměl daleko do uniformy. Sukně musela být široká, kapsy nesměly být falešné, „zbytečnosti“ jako ozdobné límce, krajky a sárky byly zapovězené. Opravdová žena, která takový oděv oblékla, byla však nespokojená. Místo módy zábavné a krásné, která jí byla slibována, se jí dostalo pouze módy fádni a smutné.⁹

Obr. 3 Inspirace lidovým oděvem, Žena a móda, 1952

Nedostatek zdobnosti v šatníku tehdejší ženy mělo vyřešit importování prvků z oděvu lidového. Přejímány měly být výšivky, široké nabírané sukně a jako hlavní inspirační zdroj

⁹ BARTLETT, Djurdja. FashionEast: the spectre that haunted socialism. Cambridge: MIT Press, 2010, xii, 326 s. ISBN 9780262026505.

měly sloužit především kroje moravské (kroje české se prokázaly jako nevhodné). Ovšem jelikož se zde utvářel oděv pro člověka pracujícího, ukázalo se toto východisko jako nepraktické. Například široké rukávy jsou pro člověka pracujícího v továrně nemyslitelné a zdobnost výšivkou je pro průmyslovou výrobu nevhodná.¹⁰

Obr. 4 Inspirace lidovým oděvem, Žena a móda, 1952

¹⁰ HLAVÁČKOVÁ, Konstantina. Plány a realita socialistického odívání: Móda za železnou oponou. In: Modeschau [rozhlasový pořad]. Moderuje Veronika RUPPERT. Český rozhlas – Radio Wave, 21. 12. 2016, 18:00.

Jiřina Spalová, redaktorka časopisu *Žena a móda*, byla vůči inspiraci lidovým oděvem nekompromisní: „Tyto kroje vznikaly v jiné době, v jiném společenském zřízení, odpovídaly duchu své doby, vznikaly za feudalismu. My jsme dál než o jedno celé společenské zřízení, dál za kapitalismem, ve státní formě zvané lidová demokracie, tj. už na cestě k socialismu. Do této doby nemůžeme za žádných podmínek aplikovat oblek feudálního člověka.“¹¹

Jako nejvíce problematický se ovšem ukázal oděv, který ženy oblékali po práci – tedy oděv společenský a večerní. Právě na něm by se mohly nejvíce projevit prvky buržoazního způsobu života, Zároveň by mohl zdůraznit třídní rozdíly, ukázat co si kdo může dovolit, často i vykreslit ženskou sexualitu.¹² Takové projevy byly pro tehdejší systém nepatřičné a bylo nezbytné se s nimi vypořádat.

Toto tápání a hledání pokračovalo až do roku 1953, kdy nastávají určité změny.

1.3 Lehké uvolnění 1953-1960

Na jaře roku 1953 umírá Stalin, a právě tento rok se v mnoha směrech ukazuje jako podstatný mezník. Ideologicky motivované diskuze o oděvu ustávají a z publikovaných modelů v časopise *Žena a móda* je patrné, že oděvy ztrácejí strohost a prosazuje se výraznější výtvarné řešení.¹³ Důkazem o tom, že tento časopis začíná postupně přinášet zprávy o trendech světové módy, může být srpnové číslo z roku 1956. Zde Ludvík Veselý píše o mezinárodním filmovém festivalu v Cannes, mimo jiné uvádí i své postřehy týkající se tamějších žen a módy: „Mnohokrát mě napadlo, že jsme našim ženám za těch deset let velmi a velmi ubližovali. Výrazný model a dokonale harmonickou soustavu barev jsme označovali za výstřednost a docela platonické byly občasné věty a výzvy: dejme našim ženám všechno nejlepší a nejhezčí, zaslouží si to! Mohl bych tu vypočítávat, co všechno jsem viděl. Od půvabných šátků, směle, ale vkusně střižených halenek až po pestré, široké sukně, skrýva-

---

¹¹ SPALOVÁ, Jiřina. Snahy o novou módu. *Žena a móda*. 1950, (1).

¹² HLAVÁČKOVÁ, Konstantina. Plány a realita socialistického odívání: Móda za železnou oponou. In: *Modeschau* [rozhlasový pořad]. Moderuje Veronika RUPPERT. Český rozhlas – Radio Wave, 21. 12. 2016, 18:00.

¹³ HLAVÁČKOVÁ, Konstantina. *Móda za železnou oponou: společnost, oděvy a lidé v Československu 1948-1989*. Praha: Grada Publishing, 2016, 287 s. ISBN 978-80-247-5833-6.

jící řadu spodniček a nejrůznější tvary bot. Věřte mi, ženu z Cannes, ani v Paříži nenapadne, aby si na sebe vzala šílenosti vymyšlené několika blázny, které u nás občas otiskujeme, jako doklad dekadence módy na Západě.“¹⁴

Snaha najít nový typ oděvu a styl oblékání se roku 1957 uzavírá.¹⁵ Po téměř deseti letech je na stránkách *Ženy a módy* vyhlášen návrat k módě světové: „Hledání a tvoření naší módní linie se neobešlo bez omylů a názorového tápání. Někteří se mylně domnívali, že občané státu, který se řídí zásadami socialismu, zavrhnou veškerou módu, že se budou oblékat jen účelně a ekonomicky a že náš oděv se promění v jakousi uniformu. Ovšem zapomněli, že oděv má také funkci zdobnou, že zpřijemňuje náš život a uspokojuje naši touhu po změně a po hravé a živé novosti. Zapomněli na konečný cíl socialismu, jímž je co nejplnější, bohatý rozvoj života po všech stránkách. A konečně nelze přezírat, že všechny proměny nazývané módou nevznikají jen náhodou a z nějakého rozmaru, ale že odrážejí zákonitě vývoj životních podmínek. Naprosto tedy nechceme módu zrušit, ani se nehodláme snad izolovat od módy západní a oblékat se nějak jinak, nežli je tomu všude jinde v civilizovaném světě. Chceme naopak módu ve světovém měřítku pečlivě a soustavně sledovat a rádi se poučíme na kladných hodnotách a objevené fantazii světových módních tvůrců.“¹⁶ Právě tato vyčerpávající citace nám jasně a výstižně líčí situaci, která v Československu nastala. Kritika kapitalistického světa byla zpochybněna, pohledu na západ se dostalo jisté dávky liberálnosti a jako brzdící prvek se na špičce již nevyjímala ideologie, nýbrž zaostávající textilní průmysl.

1.4 „Zlatá šedesátá“ 1960-1970

Šedesátá léta. Uvolňování situace, které jsme pozorovali už na konci let padesátých pokračovalo. I přesto že byl režim podrobován kritice, demokratizační tendence sílily a v oblasti módy bylo zřejmé otevírání se vlivům ze západu, k úplnému uvolnění nikdo nedošlo. Cen-

---

¹⁴ VESELÝ, Ludvík. Festivalová pohlednice. *Žena a móda*. 1956, (8), 24.

¹⁵ HLAVÁČKOVÁ, Konstantina. *Móda za železnou oponou: společnost, oděvy a lidé v Československu 1948-1989*. Praha: Grada Publishing, 2016, 287 s. ISBN 978-80-247-5833-6.

¹⁶ *Módní linie*. *Žena a móda*. 1957, (2), 11.

zura či represe umělců byly stále na denním pořádku. Závažným problémem se stala hospodářská situace. Třetí pětiletka se ukázala jako značně utopická a produkty denní potřeby dostaly status nedostatkového zboží. Bylo evidentní, že jistá ekonomická reforma je nevyhnutelná. Roku 1963 byl vypracován návrh na změnu, jež zdůrazňoval přeměnu podniků na reálné tržní subjekty a ideologicky motivované zásahy do struktury výroby měly být vyloučeny. Reforma byla veřejností přijata s velkými nadějemi a postupně se její vliv odrazil v politickém i společenském životě.¹⁷

V oblasti oděvního průmyslu přinesla šedesátá léta několik „vymožeností“ dokazujících užší kontakt se západním světem. Významné bylo otevření západních hranic. Lidem se dostalo příležitosti na vlastní kůži okusit způsob života za železnou oponou – obchody, před kterými nestály fronty a v kterých bylo zboží. Jak uvádí Konstantina Hlaváčková: „Po módním oděvu člověk nemusel toužit, ale jednoduše si ho mohl koupit.“¹⁸

Roku 1965 se československá móda poprvé v historii znárodněného průmyslu představila na X. mezinárodním salónu dámského odívání v Paříži. Jako jediný socialistický stát se zde Československo ocitlo mezi módními velmocemi jako byla Francie, Itálie, či Německá spolková republika.¹⁹ I přes jisté nedostatky, které se v naší kolekci odrazily (například nedostatek ozdobných detailů, knoflíků, přezek a také omezená škála tkanin), mohla se československá tvorba pyšnit vysokou úrovní krejčovské a rukodělné práce. Velmi výjimečným okamžikem, hovoříme-li o československé módě, byla kolekce vytvořená pro světovou výstavu v Montrealu (EXPO 67).²⁰ Kolekce odpovídala běžným trendům západního světa. Součástí této kolekce byly oděvy a doplňky které navrhla Eva Fialová (žena která navrhovala krajkové objekty) společně s paní profesorkou Zdenou Bauerovou, která vy-

---

¹⁷ HLAVÁČKOVÁ, Konstantina. *Móda za železnou oponou: společnost, oděvy a lidé v Československu 1948-1989*. Praha: Grada Publishing, 2016, 287 s. ISBN 978-80-247-5833-6.

¹⁸ HLAVÁČKOVÁ, Konstantina. *Móda za železnou oponou: společnost, oděvy a lidé v Československu 1948-1989*. Praha: Grada Publishing, 2016, 287 s. ISBN 978-80-247-5833-6.

¹⁹ HLAVÁČKOVÁ, Konstantina. *Móda za železnou oponou: společnost, oděvy a lidé v Československu 1948-1989*. Praha: Grada Publishing, 2016, 287 s. ISBN 978-80-247-5833-6.

²⁰ ŘEPA, Miroslav. *Světové výstavy EXPO: Československo a Česká republika na světových výstavách po roce 1945*. Pardubice: Helios, 2005, 224 s. ISBN 80-85211-17-3.

myslela střih. Oděvy měly módní siluetu, přitom byly vyrobeny z paličkované krajky se stříbrným dracounem, zlatým dracounem, včetně obuvi a různých bižuterních kousků. „Je to jediná věc, která zůstala v paměti světové módy jako něco specifického, čím se česká móda uplatnila. Když zhruba před sedmi lety pořádali v Londýně ve Victoria and Albert muzeu výstavu „Cold War“, tak kurátoři této výstavy objížděli sbírky muzeí a vybírali si exponáty pro tuto výstavu. A vybrali si právě jedny šaty z této kolekce. Na celé této obrovské výstavě, která posléze putovala napříč celým světem, byly vystaveny pouze troje šaty vedle sebe a sice od Pierra Cardina, Andrého Courrègese a od paní profesorky Bauerové a Fialové.“ Uvádí v rozhovoru²¹ pro český rozhlas Konstantina Hlaváčková.

Další významnou událostí ve vztahu se západem (co se módy týče) se stala přehlídka Christiana Diora v Praze v roce 1966.

1.5 Normalizace 1970-1989

„Normy plánovaného hospodářství a direktivního rozhodování stranických sekretariátů opět spoutaly každou osobní iniciativu, každý individuální názor a přirozený rozvoj lidské společnosti.“²²

Jistá podobnost s událostmi, které zahýbaly společností v Československu po roce 1948 je až skoro alarmující. Ovšem události na počátku sedmdesátých let nabraly značně odlišný charakter. Na místo vykonstruovaných soudních procesů a zastrašování občanů policejními složkami se postavily nástroje ekonomické a sociální. Ideologie již nehlásala vedoucí úlohu dělnické třídy, ale vedoucí úlohu strany. Postiženy byly všechny vrstvy obyvatelstva i celé rodiny včetně dětí, kterým bylo často znemožněno studium.²³ Jako rozhodující faktor pro získání zaměstnání se neprokázaly zásadní znalosti a zkušenosti v oboru, nýbrž oddanost

---

²¹ HLAVÁČKOVÁ, Konstantina. Plány a realita socialistického odívání: Móda za železnou oponou. In: Modeschau [rozhlasový pořad]. Moderuje Veronika RUPPERT. Český rozhlas – Radio Wave, 21. 12. 2016, 18:00.

²² HLAVÁČKOVÁ, Konstantina. Móda za železnou oponou: společnost, oděvy a lidé v Československu 1948-1989. Praha: Grada Publishing, 2016, 287 s. ISBN 978-80-247-5833-6.

²³ KALINOVÁ, Lenka. Konec nadějí a nová očekávání: k dějinám české společnosti 1969–1993. Praha: Academia, 2012, 396 s. Historie. ISBN 978-80-200-2043-7.

režimu. Pro módní tvorbu tohoto dvacetiletého období je typická názorová rozpolcenost. Představy padesátých let o „novém životě“ socialistického člověka, který se oprostil od všech známek kapitalismu a žije šťastný život, bylo nemožné obnovit. Kritika kapitalistického způsobu života již byla nesmyslná – západní móda byla najednou jediným měřítkem vkusu, jelikož v socialistickém Československu neměla žádnou alternativu. Přejímání západní módy však bylo dost plytké. Móda se hlásila k formám západního světa, často však bez hlubší spojitosti s obsahem.²⁴ Je jasné, že výsledkem takového jednání se mohlo stát především jediné – úpadek. Úpadek zasahující do mnoha sfér života, ať už kulturního či hospodářského, nebo i do vzdělání. Také vzájemné vztahy mezi lidmi utrpěly, a především vztahy se světem obecně, kvůli izolaci.

Všechny tyto „události“ doznávaly ještě dlouho po převratu v roce 1989. I přesto, že se na ně často cíleně nebo nevědomky zapomíná, je třeba si je uchovat v paměti, chceme-li chápat sociální vývoj, společenské proměny a charakter módy onomu období náležící.

---

²⁴ HLAVÁČKOVÁ, Konstantina. *Móda za železnou oponou: společnost, oděvy a lidé v Československu 1948-1989*. Praha: Grada Publishing, 2016, 287 s. ISBN 978-80-247-5833-6.

2 PRONIKÁNÍ TENDENCÍ SKRZ ŽELEZNOU OPONU

V následující kapitole jsem se rozhodla zaměřit svou pozornost primárně na oděv mladých. Zajímají mne otázky: Jak se právě mladí vypořádali s nedostatkem zboží? Jak uspokojovali touhu po všem západním? Jak ventilovali rebelii, která se v nich zákonitě tvořila a nutně probublávala na povrch? Jak se lišil život mladých v Československu a v zemích západní Evropy, či ve Spojených státech? Jak se u nás vyprofilovaly subkultury, které vznikaly na západ od železné opony – v odlišném politickém uspořádání a v jiných společensko-kulturních podmínkách?

2.1 Touha po nezávislosti, po svobodě

„Zatímco po druhé světové válce na západ od železné opony vznikala nekonformní hnutí mladých lidí, jejich vrstevníci v zemích sovětského bloku žili diametrálně jiným životem pod neustálým dohledem stranických orgánů, policie, učitelů a všech, kteří přijali jako jediný „zákon“ totalitní komunistickou ideologii.“²⁵

Mladí v Československu naráželi na mnohá úskalí, která jim tehdejší režim přinášel. Studium nebylo vždy dostupné pro všechny a když už bylo, politický profil a chování mělo stejnou váhu jako studijní výsledky. Toto kritérium nabíralo v průběhu let různou intenzitu, která šla ruku v ruce s politickou situací a režimem a přetrvávalo až do roku 1989.

Bývá známo, že ať už mladým lidem nastolíte sebepevnější řád, ze svojí přirozenosti se mu budou vzpírat a vždy se najde skupina, která v sobě nese dost odvahy na to, aby svou rebelii a své postoje dávali světu zřetelně najevo. Nejjasnějším prvkem v takovéto komunikaci se světem bývá velmi často oděv.

„Zatímco pro mladou generaci v Československu byl politický systém a konzumní společnost západní Evropy přitažlivý, revoltující mládež v těchto zemích odmítala právě konzumní technokratický systém, v němž se měří všechno mírou zisku. Oba postoje však měly

---

²⁵ HLAVÁČKOVÁ, Konstantina. *Móda za železnou oponou: společnost, oděvy a lidé v Československu 1948-1989*. Praha: Grada Publishing, 2016, 287 s. ISBN 978-80-247-5833-6.

i některé společné rysy: hledaly změny, alternativu života ve svobodnějším světě.²⁶ Právě oděv se stává vnějším rysem, ztělesňujícím shodné názory a stejné touhy na jakési vyšší úrovni. Proto mohl oděv (subkultur) nabrat mezinárodní charakter, a lidé v Československu se s ním mohli ztotožnit, i přesto že primárně nebojovali třeba proti válce ve Vietnamu.

Železná opona nakonec nebyla tak neprodyšná, jak si komunistické ideály slibovaly a povědomí o nových tendencích na západě skrz ni prosakovalo stůj co stůj. Jelikož železná opona tvořila těmto tendencím jakýsi filtr, jejich přejímání mohlo nabrat v tehdejší Československu neobvyklý charakter. V padesátých letech se u nás začíná formovat jedinečná subkultura tzv. pásků.²⁷

2.2 Páskové, jedinečná česká subkultura

Tito páskové se scházeli na „Trafáči“ (na Václavském náměstí, které už jejich předchůdci potápky²⁸ překřtily na Trafáč – podle londýnského Trafalgar Square), tancovali holand'ana, na nohou nosili maďary, na hlavě vyčesaného emana, sako s rameny „do flašky“ a kalhoty „do trubky“ s nesmyslně vysokými záložkami.²⁹ Odvážně korzovali po „Trafáči“ od shora až dolů a zase nazpět, dokud je nezastavil příslušník Veřejné bezpečnosti nebo příliš horli-

---

²⁶ HLAVÁČKOVÁ, Konstantina. *Móda za železnou oponou: společnost, oděvy a lidé v Československu 1948-1989*. Praha: Grada Publishing, 2016, 287 s. ISBN 978-80-247-5833-6.

²⁷ HLAVÁČKOVÁ, Konstantina. *Móda za železnou oponou: společnost, oděvy a lidé v Československu 1948-1989*. Praha: Grada Publishing, 2016, 287 s. ISBN 978-80-247-5833-6.

²⁸ OTTA, Tomáš. SWINGEM PROTI NÁCKŮM, DÍL 2. – SWING HEINIS (SWING JUGEND) A POTÁPKY. In: *Style Surfin* [online]. [cit. 2017-03-28]. Dostupné z: <http://www.stylesurfin.cz/post/47386411347/swingem-proti-n%C3%A1ck%C5%AFm-d%C3%ADl-2-swing-heinis-swing>

²⁹ HLAVÁČKOVÁ, Konstantina. *Móda za železnou oponou: společnost, oděvy a lidé v Československu 1948-1989*. Praha: Grada Publishing, 2016, 287 s. ISBN 978-80-247-5833-6.

vý občan.³⁰ Sarkastické poznámky a humoristické kresbičky z Dikobrazu³¹ jsou dnes asi největším zdrojem informací o páscích.

Obr. 5 Dikobraz, XII, 1956, č. 27

---

³⁰ OTTA, Tomáš. PÁSKOVÉ, JEDINEČNÁ ČESKÁ SUBKULTURA. In: Style Surfin [online]. [cit. 2017-03-28]. Dostupné z: <http://www.stylesurfin.cz/post/58270573032/p%C3%A1skov%C3%A9-jedine%C4%8Dn%C3%A1-%C4%8Desk%C3%A1-subkultura>

³¹ Dikobraz – humoristický časopis, který začal vycházet roku 1945 a který měl podporovat politiku KSČ. Více: PERNES, Jiří. Dějiny Československa očima Dikobrazu 1945-1990. Brno: Barrister, 2003. Poznávání komunistické minulosti. ISBN 80-859-4789-7.

„Záhadou, kterou se nám nepodařilo rozluštit, zůstává, kde se najde krejčí, který se dá přemluvit k výrobě všech těch nemožných límců, dragounů a uzoučkých kalhot se širokými záložkami, a kde jsou ti tajní holiči, kteří se odhodlají za mrzkou úplatu zpotvořit mladou hlavu komickým účesem. Tito páskové, důstojní dědicové někdejších potápek, by měli definitivně vymizet z pražských ulic, z barů, tančiren a ze stanic tramvají, protože do dnešní zdravé tvůrčí a kladné společnosti rozhodně nepatří.“³² Ikonický účes, lidově zvaný eman, dostal pravděpodobně svůj název podle holiče Emanuela Kodýma, který z obránců komunismu neměl nahnáno. Mnozí však po domácku tužili svůj po stranách ulíznutý kokrhel pomocí piva či cukrové vody.³³

Obr. 6 Páskové

2.3 Mládežnické kultury východní Evropy

Nebyli to však jen mladí v Československu, kteří zbožňovali západní kulturu, jazz, rokenrol, džíny, žvýkačky a další symboly narušující šedivou realitu socialistického experimentu.

---

³² Tentokrát i pro mladé muže. *Žena a móda*. 1952, (9), 20.

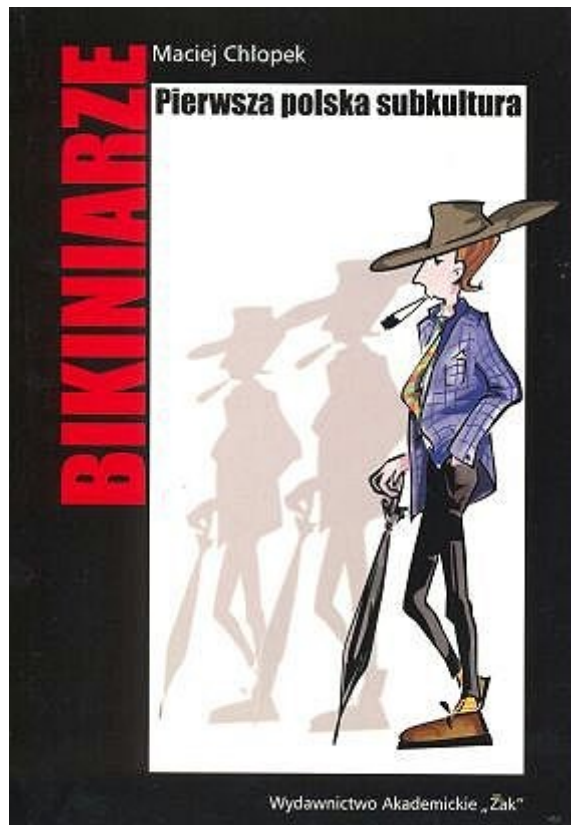
³³ OTTA, Tomáš. PÁSKOVÉ, JEDINEČNÁ ČESKÁ SUBKULTURA. In: *Style Surfin* [online]. [cit. 2017-03-28]. Dostupné z: <http://www.stylesurfin.cz/post/58270573032/p%C3%A1skov%C3%A9-jedine%C4%8Dn%C3%A1-%C4%8Desk%C3%A1-subkultura>

Atributy svobodného světa se v zemích východního bloku vyprofilovaly do téměř identické vizuální podoby, jakou ztvárňovali českoslovenští páskové. Obdobou pásků v SSSR se stala subkultura Stilyagi, v Maďarsku se jim říkalo Jampec, v Polsku Bikiniarze, ve východním Německu Hlbstarke, v Rumunsku Malagambisti. Pro mnohé napříč celým východním blokem to byli prostě a jednoduše „chuligáni“. Polští „bikináři“, nebo například maďarští Jampec se od českých pásků příliš nelišili. Zpočátku fanoušci swingu, později jazzu a rokenrolu. Odvážnější nosili dlouhá saka po vzoru amerických Zootsuterů³⁴ a boty na platformě – u nás zvané maďary. Krátké kalhoty, pruhované ponožky, pruhovaná trička a ručně malované kravaty, jejichž vzory se stávaly z vyobrazení nahých žen, přes vzory amerických vlajek, po nejrůznější motivy signalizující odboj. Nezbytností byla i cigareta (výhradně americká) a láhev vodky (u „bikinářů“ výhradně polská). Ve východním Berlíně nejspíš fanoušci rokenrolu přemýšleli jak co nejrychleji do toho západního – s jejich zatýkáním se totiž setkáváme ještě v šedesátých letech.³⁵

---

³⁴ Zootsuteři – subkultura vznikající na konci 30. let v USA. Je pro ně typické dlouhé sako s vycpanými rameny a širokou klopou, široké kalhoty dole úzce zúžené, doplněné o plstěný klobouk s pírkem a dlouhý řetěz od klíčů podél boku.

³⁵ OTTA, Tomáš. MLÁDEŽNICKÝ KULTY 40. – 50. LET VE VÝCHODNÍ EVROPĚ. In: Style Surfin [online]. [cit. 2017-03-28]. Dostupné z: <http://www.stylesurfin.cz/post/73190815890/ml%C3%A1de%C5%BEnick%C3%BD-kulty-40-50-let-ve-v%C3%BDchodn%C3%AD-evrop%C4%9B>

Obr. 7 Kniha BIKINIARZE

Představu o fenoménu tzv. „stylotvůrců“ – Stilyagi si můžeme vytvořit na základě muzikálu³⁶ se stejnojmenným názvem, který v Rusku natočili v roce 2008. Na ten je však nutno nahlížet s rezervou, jelikož je do značné míry přestylizovaný.

---

³⁶ Stiljagi [film]. Režie Valerij TODOROVSKIJ. Rusko, 2008.

Obr. 8 Záběr z muzikálu Stilyagi

Slovo „stilyagi“ původně označovalo mladého muže, který po válce (na konci čtyřicátých let) mohl být viděn v ulicích Moskvy a Leningradu, oděn do šatů, na které jeho krajani nebyli zvyklí. Tito mladíci nosili extrémně úzké kalhoty a špičaté boty. Později se jejich oděv transformoval až do kalhot s extrémně širokými nohavicemi a kabátu, napomínající velké sako s širokými rameny. Obecně tento termín začal odkazovat na všechny projevy přemrštěné a nadměrné extravagance ve způsobu odívání sovětské mládeže. U této subkultury můžeme vypočítat velkou diverzitu právě kvůli dlouhému období (40. – 60. léta) a rozličným regionům, v kterých její projevy pozorujeme. Obecně však vzhlíželi k ideálům „svobodného světa“ a vyvolávali mnoho nebezpečných druhů chování nasměřovaných proti socialismu.³⁷

---

³⁷ GRONOW, Jukka a S. V. ZHURAVLEV. Fashion meets socialism: fashion industry in the Soviet Union after the Second World War. Studia Fennica, 20. ISBN 978-952-222-665-5.

Obr. 9 Stilyagi

Mnohem zajímavější, než samotná historie tohoto spontánního sovětského subkulturního fenoménu je fakt, že Stilyagi měli tu čest zastupovat během celého období po druhé světové válce přímo ukázkový příklad špatného vkusu. Sověští novináři a vychovatelé dobrého vkusu varovali mladé čtenáře, aby se vyhnuli obloukem všemu, co Stilyagi reprezentovali – což tehdy bylo vše podezřelé a odsouzeníhodné. Sovětské diskuze o správném oblékání a jeho etických konotacích v mnohém připomínaly prudké debaty o chlapeckých dlouhých vlasech nebo dívčích krátkých sukňích odehrávající se na západě téměř ve stejnou dobu. V rozporu s oficiálními ideály rostoucí homogenizace estetických standardů a životního stylu Homo soveticus (člověka sovětského), móresy a způsoby správného oblékání byly ve skutečnosti u různých věkových kategorií, různých sociálních skupin a náboženských komunit, stejně jako u městské a venkovské populace pravděpodobně ještě pestřejší v Sovětském svazu, než v kapitalistickém západě v padesátých a v šedesátých letech.³⁸

---

³⁸ GRONOW, Jukka a S. V. ZHURAVLEV. Fashion meets socialism: fashion industry in the Soviet Union after the Second World War. Studia Fennica, 20. ISBN 978-952-222-665-5.

2.4 Oděv mas

I ty, kteří neinklinovali k výstředním oděvům bylo nutno obléct. „V době, kdy móda pro ostatní věkové kategorie mohla vznikat již poměrně svobodně, oblečení pro mladé bylo stále pod značným ideologickým tlakem. Tato úzkost vycházela z vědomí, že západní móda teenagerů je neodmyslitelně svázána s protestem mladé generace proti generaci rodičů a zaběhlým společenským konvencím.“ Až v polovině šedesátých let došlo k uznání, že generace mladých se ze svojí přirozenosti chce lišit a má přirozený sklon k výstřednostem. Jako příklad tohoto obratu mohou sloužit například texasky, které společnost nejdříve zamítala, nakonec se však staly jakousi uniformou všech mladých a v Československu je začaly vyrábět závody v Prostějově pod značkou Vinnetou.³⁹

Obr. 10 Texasky značky Vinnetou

---

³⁹ HLAVÁČKOVÁ, Konstantina. *Móda za železnou oponou: společnost, oděvy a lidé v Československu 1948-1989*. Praha: Grada Publishing, 2016, 287 s. ISBN 978-80-247-5833-6.

Za další vstřícný krok vůči mladým můžeme považovat založení REIV klubu (Radost – Elegance – Inspirace – Vkus), s hlavním patronem Mladou frontou a garanty Václavem Neckářem a Martou Kubišovou. V prostoru klubu se nacházel malý bar, místnost pro hudební programy a dvě místnosti, které sloužily jako butik, kde se prodávaly módní novinky. Klub měl za úkol i určitým způsobem mladé vzdělávat – pořádat drobné výstavy a besedy o nových uměleckých směrech.⁴⁰

Obr. 11 Majáles, Jan Bartůšek, 1965

Příznivci punku, dlouhovlasí hipíci, či fanoušci diska v Československu samozřejmě nechyběli, ale bylo pro ně různě obtížné takové módě svépomocí vyhovět. Především punk zdá se být pro kreativní zásahy a podomácku vyrobené oblečení přímo stvořený. Roztrhaná trika, spínací špendlíky, řetězy, psí obojky, stará saka a kožené bundy vyzdobené nejrůznějšími nášivkami. Tradiční „martensky“ se daly snadno nahradit kanadami. Ovšem pří-

⁴⁰ HLAVÁČKOVÁ, Konstantina. Móda za železnou oponou: společnost, oděvy a lidé v Československu 1948-1989. Praha: Grada Publishing, 2016, 287 s. ISBN 978-80-247-5833-6.

slušnost a náklonost určité subkultury byla vždy spíš menšinovou záležitostí. Většina mladých se zařadila do Socialistického svazu mládeže a módní oblečení horko těžko sháněli, často si ho spíš vyráběli doma. Šilo se, pletlo, barvilo. Sama si pamatuji z vyprávění svojí maminky, jaká vzácnost byla, když někdo sehnal Burdu. Ta záhy obletěla všechny známé a v tanečních pak nebylo nic neobvyklého, když se sešli dvoje, troje šaty stejného střihu.

Obr. 12 Punk, Vlasta, XXXI, 1979, č. 15

Diverzita projevů v oděvu mladých představovala mnohem širší okruh, než jaký se mi zde podařilo zachytit. Ale ať už mladé k těmto projevům inspirovaly hudební styly, idoly, nebo jen čirá touha oddělit a odlišit se od svých rodičů, měli bychom na ně nahlížet vždy se zvláštním zřetelem a svobodně nechat tuto rozmanitost proudit.

3 POSTSOVĚTSKÉ FENOMÉNY

3.1 Squatting Slavs in Tracksuits

V létě roku 2016 se prostřednictvím sociálních sítí poprvé setkávám s pomalu, ale jistě rostoucím fenoménem tzv. Squatting Slavs – Slovanů v podřepu. Právě tady se střetávám s tématem, které ve mně vzbuzuje spoustu dalších otázek a které mě už neopouští. V první řadě si kladu otázku, je-li vůbec možné tento fenomén označit za subkulturu?

Nejdříve se pokusme definovat subkulturu samotnou. Ukazuje se jako téměř nemožné najít jednotnou definici pro tento termín vzhledem k obrovskému množství dostupných zdrojů, pojednání, výzkumů, a především přístupů ke studiu subkultur. Podle sociologického slovníku můžeme subkulturou chápat soubor specifických norem, hodnot, vzorců chování a životní styl charakterizující určitou skupinu v rámci širšího společenství (případně tzv. dominantní či hlavní kultury, jíž je tato skupina konstitutivní součástí).⁴¹ Josef Smolík ve své studii Subkultury mládeže⁴² srovnává hned několik přístupů sociologů jako jsou například Albert K. Cohen, Dick Hebdige, či Daniel Bell.

Na základě rozsáhlé studie Josefa Smolíka vybírám dvě stanoviska, které jsou podle mého názoru přinejmenším příznačné. V první Smolík formuluje myšlenky Krecha, Crutchfielda a Ballacheyho z roku 1968: „Subkultura je ta část celkové kultury společnosti, která je typická pro některou výseč společnosti. Předpona „sub“ naznačuje svébytnost a odlišnost od dominantní nebo mainstreamové společnosti. Subkultury tedy tvoří skupiny lidí, kteří sdílejí zvláštní hodnoty a normy, v nichž se rozcházejí s dominantní nebo mainstreamovou společností.“ Dále pak pojetí Duffkové, Urbana a Dubského z roku 2008: „Subkultura se v sociologickém pojetí vztahuje na specifickou skupinu, která je tvůrkyní a nositelem

---

⁴¹ MAŘÍKOVÁ, Hana. Velký sociologický slovník: P-Z. Praha: Karolinum, 1996, s.749-1627. ISBN 8071843113.

⁴² SMOLÍK, Josef. Subkultury mládeže: uvedení do problematiky. Praha: Grada, 2010, 281 s. ISBN 9788024729077. Dostupné také z: http://toc.nkp.cz/NKC/201010/contents/nkc20102125051_1.pdf

zvláštních, odlišných norem, hodnot, vzorců chování a životního stylu, i když se podílí na fungování širšího společenství.“⁴³

Stěžejním prvkem nejenom výše odcitovaných stanovisek, ale i mnoha dalších se stává určitá odlišnost od kultury které subkultura náleží.

Slované v podřepu se ovšem svými atributy (ať už vizuálními, či hodnotovými) od většinové kultury neodlišují. Pouze všeobecný předpoklad o většinové kultuře svým vystupováním vyháňají do extrémů a jedinečným způsobem se s těmito předsudky vyrovnávají.

Obr. 13 Squatting Slavs

Perfektně reflektuje tuto skutečnost Jan Bělíček. „Pro získání respektu a uznání může ostrý sebeironický humor vyzdvihující východoevropské zvláštnosti udělat víc než snaha se přizpůsobit a donekonečna dohánět zbytek pelotonu.“⁴⁴ Mylně bychom tedy tento fenomén

---

⁴³ SMOLÍK, Josef. Subkultury mládeže: uvedení do problematiky. Praha: Grada, 2010, 281 s. ISBN 9788024729077. Dostupné také z: http://toc.nkp.cz/NKC/201010/contents/nkc20102125051_1.pdf

⁴⁴ BĚLÍČEK, Jan. Make Slavs Great Again: Východoevropské buranství prožívá nečekanou renesanci. In: A2larm [online]. [cit. 2017-02-27]. Dostupné z: <http://a2larm.cz/2016/07/make-slavs-great-again/>

nazývali subkulturou. Jedná se spíš o jakousi sociální satiru s velkou dávkou nadsázky a zcela neobvyklým přístupem ke svému původu.

A jak takový průměrný Slovan vypadá? Dřepí spolu s ostatními gopniky⁴⁵ na sídláku v teplákovce značky Adidas, popijí domácí pálenku, tanečky v rytmu hardbassu prokládá pěstními souboji a čeká na telefonát od bábušky a pozvání na jahodový kompot. Prostě východ se vším všudy.⁴⁶

Obr. 14 Squatting Slavs

---

⁴⁵ Gopnik – termín odvozený od nejnižší ruské vrstvy a sice vydeděnců, tuláků a chuligánů. Všichni správní Slované jsou gopnici a navzájem se tak oslovují. Označení bylo původně urážkou a označovalo tzv. sociální případy, tedy lidi odkázané na služby tehdejší carské charity, jejíž zkratka zněla GOP (Gorodskoje Obščestvo Prizrenija). Později se tento výraz vyvinul v obecnější nadávku na sociálně i kulturně deklasované, kteří se vyznačují násilným a často kriminálním jednáním. V podstatě šlo o východoevropskou obměnu britského termínu chavs nebo obecněji white trash. Dnešní „Slované v podřepu“ evidentně reagují na kulturu východoevropských neonacistů a fotbalových chuligánů, a to především karikováním jejich kultury násilí a všudypřítomnými beaty hardbassu. Více: BĚLÍČEK, Jan. Make Slavs Great Again: Východoevropské buranství prožívá nečekanou renesanci. In: A2larm [online]. [cit. 2017-02-27]. Dostupné z: <http://a2larm.cz/2016/07/make-slavs-great-again/>

⁴⁶ BĚLÍČEK, Jan. Make Slavs Great Again: Východoevropské buranství prožívá nečekanou renesanci. In: A2larm [online]. [cit. 2017-02-27]. Dostupné z: <http://a2larm.cz/2016/07/make-slavs-great-again/>

Fenomén má však dlouhou tradici. Jak podotýká Alexandru Matesan, zakladatel Facebookové stránky Squatting Slavs In Tracksuits v rozhovoru pro Paper Mag: „Já s nápadem o squattingu nepřišel, ani se nezačalo squatovat kvůli Facebookové stránce. Lidé tohle dělali už dávno. Vlastně je to docela stará věc! Já jen věděl, jak to jednoduše každému přiblížit – prostřednictvím internetu.“⁴⁷

Jak bychom si ale vysvětlili ohromný nárůst na popularitě tohoto fenoménu? Mohlo by se pouhé dřepění v teplákách stát tak obrovským hitem mezi mladými lidmi, jakým dnes doopravdy je? Povědomí o dřepících Slovanech se šíří nejen mezi lidmi v zemích bývalého východního bloku. Pozorné sledování tohoto dění na sociálních mediích dokazuje, že získává velký ohlas nejen v západní Evropě, ale i za oceánem.

Tommy Cash, současná nejvýraznější osobnost žánru, který bychom mohli nazvat jako postsovětský rap, přiznává v rozhovoru⁴⁸ pro český rozhlas: „Myslím, že to je mnohem víc než jenom dřepění v teplákách. Pro mě je to něco hlubšího, ukazuje to, odkud pocházím a kdo jsem.“

---

⁴⁷ SONG, Sandra. MEET THE ROMANIAN TEEN BEHIND CULT FACEBOOK PAGE, "SQUATTING SLAVS IN TRACKSUITS". In: PAPERMAG [online]. [cit. 2017-02-27]. Dostupné z: <http://www.papermag.com/squatting-slavs-1832295459.html>

⁴⁸ ČECH, Dominik. Tommy Cash: Nemusíš být krásný proto, abys byl krásným. In: Český rozhlas: Radio Wave [online]. [cit. 2017-02-27]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/radiowave/hudba/_zprava/tommy-cash-nemusi-byt-krasny-proto-abys-byl-krasnym--1669882

Obr. 15 Tommy Cash, Leave Me Alone

Sám Tommy je jakýmsi ztělesněním postsovětské queer estetiky. „Real professional rapsuperstar“ jak sám sebe často s oblibou označuje.⁴⁹ Jeho bizarní tvorba a videoklipy především v sobě nesou všechno, co východní Evropa nabízí. Korpulentní ženy, nesmrtelné vzory ruských koberečů, pozlátka, rozhazování bankovek, oděv od hlavy až k patě hrající v rytmu třech pruhů. Abychom však nedošli k omylu, že život východoevropského mladíka je procházka růžovým sadem, ukazuje nám Tommy útrapy bytí v klipu *Leave Me Alone*.⁵⁰ Prapodivná láska ke koním, bábušky štrikující na zápraží, auta značky Lada, špína, bláto, rez, špína. Mladík nám však ukazuje, jak je „stronk“ a po pár zvednutích těžké váhy si dopřeje koupel na dvorku ve vaně, pod kterou si zatápí ryzím, nefalšovaným ohněm. Za zmínku stojí i jeho vůbec nejnovější hudební a vizuální počín – skladba *Surf*⁵¹ – kterou bych označila jednoduše za naprosto geniální.

---

⁴⁹ Například skladba *Prorapsuperstar*: CASH, Tommy. TOMMY CASH – PRORAPSUPERSTAR (OFFICIAL MUSIC VIDEO). In: YouTube [online]. 2015 [cit. 2017-02-28]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=1kEI0GZcRhg>

⁵⁰ CASH, Tommy. TOMMY CASH – LEAVE ME ALONE (OFFICIAL MUSIC VIDEO). In: YouTube [online]. 2015 [cit. 2017-02-28]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=9qoooUVu1cg>

⁵¹ CASH, Tommy. TOMMY CASH – SURF (OFFICIAL VIDEO). In: YouTube [online]. 2017 [cit. 2017-04-05]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=3vte1vvBEzY&oref=https%3A%2F%2Fwww.youtube.com%2Fwatch%3Fv%3D3vte1vvBEzY&has_verified=1

Obr. 16 Tommy Cash, Surf

Na vlastní kůži jsem se přesvědčila na jednom z Tommyho koncertů, s jak obrovskou energií nastupuje tento mladý Estonec před dav mladých Slavs, kteří s neskutečnou vervou trsají do rytmu jeho frenetické show.

Právě onen neobvyklý a upřímný přístup ke svému vlastnímu původu je podle mého názoru tolik lákavý pro dnešní (módní) svět. Mnohé láká především vizuální stránka současné východoevropské scény. Není to podle mého názoru ale důvodem, proč je východní scéna nyní tolik sledovaná a proč je v hledáčku mnoha magazínů po celém světě. Uvědomění si svého vlastního původu – to je podstatou a jádrem celého fenoménu. Podstatou. Filozofií.

3.2 Atributy, tradice, kult

Ponořme se hlouběji do problematiky fenoménu, který jsem nastínila v předchozí kapitole a prozkoumejme atributy jemu vlastní.

3.2.1 Squatting

Obr. 17 Gopnik

Ikonický podřep má již dlouhou tradici. Počátky se vážou k předrevolučnímu Rusku, k dobám vlády cara, k věznicím, trestancům, k jejich „přesunům“ a životu. Když tehdy byli trestanci (gopniki) odváděni na místo určení, panovala mezi nimi často bouřlivá nálada a nikdo z dozorců nechtěl riskovat, či čelit neblahým záměrům ze strany vězňů. Proto trestance organizovali do formací, ve kterých byli nuceni se přesouvat chůzí v podřepu. Tato strategie poskytovala dozorcům velmi dobrý přehled o situaci a minimalizovala možnost případného útěku, či násilí. Zároveň však byla tato pozice trestancům dovolena k odpočinku. Často představovala jedinou pozici, která v přeplněných celách umožňovala alespoň trochu pohodlí.⁵²

Vzhledem k možnostem, jaké cely a věznice nabízely, se náplň dne jejich obyvatelů omezila na rozhovory, rvačky a konzumaci pašovaného zboží. U dnešních gopníků jsou to cigarety, tvrdý alkohol, slunečnicová semínka a chladné zbraně. Souvislost mezi atributy teh-

---

⁵² MATESAN, Alexandru. Why Do Slavs Squat? In: SQUATTING SLAVS [online]. [cit. 2017-02-27]. Dostupné z: <https://squattingslavs.com/2016/04/14/why-do-slavs-squat/>

dejších trestanců a dnešních Squatting Slavs je nepopíratelná. Postupem času se pouhý zvyk vězeňské populace pomalu transformuje do jakéhosi národního proudu a vyústí až do podoby sociálního meme.⁵³

Stejných „počátků“ squattingu, jako je ten u vězeňské kultury, bychom mohli vypočítat hned několik. Pod vlivem silně levicové politiky (ať už za doby normalizace, či doby jí předcházející) docházelo k obrovské výstavbě sídlišť a panelových domů. Většina dětí právě v takových bytech vyrůstala. Ti si ovšem o videohrách, televizi, či nejrůznějších hračkách mohli nechat jenom zdát. Hrávali si na hřištích mezi paneláky a když byli unavení, squatovali. Místa k sezení na veřejnosti nebyly příliš populární, a tak improvizace započala.

Dalším zajímavým elementem, hovoříme-li o původu squattingu, jsou školní fotky. Třídy často čítaly velké množství dětí různého věku. Došli-li na třídní fotografie, podřep často vyřešil situaci, jak srovnat děti do řady.

Za zmínku také stojí, že mnohá sociální zařízení v Rusku (především ty veřejné) byly a stále ještě jsou navrženy k používání právě v pozici podřepu.

Populární Youtuber Boris na svém kanálu „Life Of Boris“ uvádí instruktážní videa, jak squatovat jako správný Slovan.⁵⁴

3.2.2 Kult jménem Adidas

V souvislosti s atributy fenoménu „Slovanů v podřepu“ se nabízí poslední otázka – kde má původ ona posedlost značkou Adidas a teplákovými soupravami?

---

⁵³ MATESAN, Alexandru. Why Do Slavs Squat? In: SQUATTING SLAVS [online]. [cit. 2017-02-27]. Dostupné z: <https://squattingslavs.com/2016/04/14/why-do-slavs-squat/>

⁵⁴ How to squat like Slav. In: YouTube [online]. 2016 [cit. 2016-12-07]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=2-8gsWZqDBM>

Obrázek 18 Sovětský házenkářský tým, Vladimir Vyatkin

Roku 1980 na olympijských hrách v Moskvě bylo oblečení pro celý sovětský tým vyrobeno německou značkou Adidas. Sovětský svaz však nepřipustil, aby se na oděvech jeho týmu objevilo logo kapitalistické značky (jak si můžeme všimnout na obrázku výše, jediný odkaz na značku představovaly pouze pruhy). Tato hra na schovávanou nezastavila širokou veřejnost od rozeznání značky – postranní pruhy byly dostačujícím znakem a najednou se otevřela základna pro její popularizaci. Ne všichni však fenomén s nadšením přijali a mnozí právě onu kapitalistickou značku kritizovali slovy: „Тот, кто носит “Адидас”, завтра Родину продаст“ (Ten, kdo nosí Adidas, zítra prodá svou vlast).⁵⁵

---

⁵⁵ VATROSLAWSKI, Wilk. Why is Adidas so Popular In Russia? In: Slavorum [online]. [cit. 2017-04-01]. Dostupné z: <http://www.slavorum.org/why-is-adidas-so-popular-in-russia/>

Tracksuits byly nošeny vězni (gopniky), protože byly cenově dostupné, pohodlné a žádné vězeňské uniformy neexistovaly. Nosili většinou ty falešné získané z místních pouličních trhů za docela nízké ceny.⁵⁶

Přístup k západnímu oblečení byl omezený a v průběhu devadesátých let nebylo snadné sehnat oblečení obecně. Ovšem dostupnost laciného oblečení z Číny zde sehrálo svou roli. Lidé neoplývali větším finančním obnosem a měli jen velmi omezenou představu o západní módě a trendech. Jednoduše šli po levném, pohodlném a praktickém oblečení, nebo zkrátka po tom co prostě bylo – což mnohdy znamenalo teplákovou soupravu. V této době vznikaly velmi často padělky. Díky jejich dostupnosti a oblíbenosti se staly ikonickou součástí ruského „stylu“ a zároveň došlo k importování sportovního oblečení do pánského šatníku, které je dodnes jeho nedílnou součástí. Popularitě se tedy netěšila pouze značka Adidas, ale také Abibas, či Adidos, Reebak, Fuma a další.⁵⁷

Mafie verbovala zápasníky a vzpěrače, kteří ukončili svou sportovní kariéru (jako vymahače). Tito lidé měli přístup k západnímu oblečení ze svých cest do zahraničí. Právě po vzoru těchto mafiánů-zápasníků se sportovní oblečení stalo symbolem autority a síly.⁵⁸

Dnes tento trend však expanduje ohromnou rychlostí a překračuje hranice postsovětských zemí. Těší se čím dál větší popularitě a skutečnost a předpoklad že se Adidas stal jakýmsi synonymem pro Slované a že „všichni Slavs nosí Adidas“ prokazuje určitý dopad na celou tuto etnickou skupinu obecně. Není snadné balancovat na hranici, aby tento vtíp nenadělal spoustu škody. Důkazem o jeho obrovském rozšíření může být jednoduchý příklad. A sice, zkusíme-li si do vyhledávače zadat heslo „slavs“, zjistíme, jak dřepící lidé v teplákovkách válčují výjevy ze slovanské historie. Slované, a především ti mladí, tento „folklór devadesátých let“ přijímají uvolněně a s nadsázkou. Otázkou zůstává, zda lidé v jiných společen-

---

⁵⁶ VATROSLAWSKI, Wilk. Why is Adidas so Popular In Russia? In: Slavorum [online]. [cit. 2017-04-01]. Dostupné z: <http://www.slavorum.org/why-is-adidas-so-popular-in-russia/>

⁵⁷DIONESOV, Dima. Fashion Experts From Post-Soviet Russia Explain the Fundamentals of Gosha Rubchinskiy. In: HYPEBEAST [online]. [cit. 2017-04-05]. Dostupné z: <https://hypebeast.com/2016/8/fashion-experts-post-soviet-russia-explain-gosha-rubchinskiy>

⁵⁸ Why is Adidas so Popular Among Russians? In: WeirdRussia.com [online]. [cit. 2017-04-01]. Dostupné z: <http://weirdrussia.com/2015/01/04/why-is-adidas-so-popular-among-russians/>

sko-kulturních podmínkách dokáží fenomén vnímat se stejnou lehkostí a zda se mu od nich dostane stejného porozumění.

4 SOUČASNÝ VLIV VÝCHODNÍ EVROPY NA SVĚT MÓDY

V Poslední kapitole bych ráda rozebrala několik aspektů, které jsou pro dnešní východoevropskou scénu příznačné. Stěžejní znaky, které jsem vypožorovala, se pokusím demonstrovat na konkrétních značkách, kolekcích a oděvech. Zkouším hledat souvislosti mezi současným „hypem“ postsovětských zemí, jejich estetiky a postkomunistické doby jako vyústění událostí, které drželi celé národy po dlouhou dobu v izolaci. Otázky, které si kladu a úvahy, v kterých se snažím nalézt odpovědi, jsou často za hranicí objektivního pohledu na zkoumané téma. Přibližuji se tak praktické části, kde celé řada těchto otázek a úvah vrcholí právě díky osobnímu přesvědčení a přístupu k tvorbě.

4.1 (R)evoluce?

Více než pětadvacet let uběhlo od pádu železné opony. Módní designéři, filmaři a fotografové hledí směrem k východu – směrem ke stavbám v duchu brutalismu, k post-sovětské mládeži a k jejich stylu, jejich kreativitě, jejich boji o identitu a svobodu. Ovšem jak se východoevropský styl stal tolik aktuální?

Čerpání inspirace z východu, Ruska, či postsovětské estetiky není dnes už nic nového. Již několik sezón, či let nazpět tento trend můžeme pozorovat u řady návrhářů. Ovšem zdá se, že nyní dosahuje absolutního vrcholu. Móda je jakási neustálá evoluce a v současnosti potřebuje revoluci častěji než kdy dřív. Pár sezón nazpět se jí jisté revoluce dostalo v čele s Goshou Rubchinskim a Demnou Gvasaliou.

Nová vlna oplývá DIY duchem – snad díky skutečné demokratizaci uměleckých praktik související se vznikem narcistické osobnosti lačnicí po sebevyjádření, po tvořivosti. Vidíme opět na výsluní a v kolaboracích sportovní labely jako Fila, Hilfiger, Champion, Kappa, Vans a další. Postsovětská estetika je plná digitálních technologií, úderných hesel a nápisů. Jsem přesvědčená, že nic nevzniká jen tak a že všechno spolu souvisí. Najednou vidím spojitost mezi tímto trendem a dobou socialismu. Nebyla to přece socialistická ideologie, která se svými občany komunikovala skrz úderná, megalomanská (ač často vyprázdněná) hesla? Nápis na oděvu pozoruji napříč celou postsovětskou scénou. Dohnal nás individualismus k potřebě vyjadřovat se jasně a stručně, nebo tato skutečnost pramení čistě z naší národy a kultury? Kdybychom nekomunikovali dostatečně zřetelně, bylo by nás vůbec sly-

šet ve světě, který na nás každodenně chrlí tisíce vjemů vzniknuvších utvářením ega? Kam až nás může konzumace vlastní existence dovést?

Dnešní doba překypuje podvojnou logikou. „Postmoderní kultura je decentralizovaná a různorodá, materialistická i psychologická, pornografická i diskrétní, novátorská i retro, konzumní i ekologická, vyumělkovaná i spontánní, spektakulární i kreativní.“⁵⁹ Pravděpodobně i v budoucnu dojde k rozvoji této podvojně logiky, místo rozhodnutí se pro jednu z tendencí. Najdeme v takovém světě vůbec místo pro rovnováhu, pro balancování někde mezi konzumním světem a ekologií, mezi egoismem a spiritualitou? Je snad směřování k absolutní přirozenosti touto rovnováhou v podvojném světě, nebo jen dalším extrémem?

4.2 Hledání „krásy“ v „ošklivosti“

Místo „Je třeba být naprosto moderní“ dnes platí postmoderní a narcistické heslo „Je třeba být naprosto sám sebou“.⁶⁰ Hranice mezi krásným a ošklivým jsou smazány. Na to, co je krásné, už neexistují žádná globální měřítka. Přisuzování těchto adjektiv rozličným věcem se stává zcela a naprosto subjektivní a svobodnou záležitostí.

V konečném důsledku, pořízením či vytvořením si něčeho, o čem můžeme říct, že zaručeně není „v módě“, můžeme dávat okolí najevo, že jsme se nad trendy povznesli, že je zkrátka neřešíme. Ironií ovšem zůstává, že v dnešním světě právě takovým počináním můžeme ve stejnou chvíli další trend vytvářet – pouze tím, že se oblékneme absolutně trendy popírajíc. Nosit něco, co je pasé, demonstruje určité bezpečí ve vlastním smyslu pro styl. Sebevědomí, že si můžeme pohrávat se sociálními pravidly, které existují kolem oděvu a že můžeme změnit jejich kontext. Svobodu, že můžeme vytahovat oblečení nevkusné, laciné, pouťové. Určitým způsobem si střílíme ze svého okolí a odlehčujeme jistá pravidla a zaběhnuté kontexty. To nám může přinést obrovskou úlevu a osvobození.

---

⁵⁹ LIPOVETSKY, Gilles a PŘELOŽILA HELENA BEGUIVINOVÁ. Éra prázdnoty: úvahy o současném individualismu. V českém jazyce vyd. 3. Praha: Prostor, 2003. ISBN 978-807-2600-854.

⁶⁰ LIPOVETSKY, Gilles a PŘELOŽILA HELENA BEGUIVINOVÁ. Éra prázdnoty: úvahy o současném individualismu. V českém jazyce vyd. 3. Praha: Prostor, 2003. ISBN 978-807-2600-854.

Dostáváme se do začarovaného kruhu. Když dnes nenásledujeme trendy, dost pravděpodobně skončíme vytvářením dalšího. Jediným únikem z tohoto kruhu zdá se být myšlenka poněkud utopická. A sice, došlo-li by k naprostému a globálnímu osvobození se od všech trendů a konvencí.

4.3 Uvolnění od konvencí

Má ještě vůbec smysl sezónnost a „trendovost“ módy? Nezačínáme toto už pomalu překonávat? Do jakého věku by nás další revoluce mohla přivést?

Obr. 19 Volchok

Nová vlna není o týdnech módy, přepychu a statusu. Většinou to není móda produkovaná sezónně, je produkovaná v malých várkách, prodávaná online a spojuje podobně smýšlející lidi po celé zemi. Odkaz Goshi Rubchinského je zde zásadní. Byl první, kdo ukázal, že ke zdánlivě všednímu pozadí post-sovětského Ruska by se mělo přistupovat s novou vizí.⁶¹ Přestože je jeho jméno skloňováno v dnešní době s obrovskou kvantitou, jeho vliv na rus-

⁶¹ FEDOROVA, Anastasiia. 5 Post-Soviet Brands on the Rise. In: i-D: Amuse [online]. [cit. 2017-04-01]. Dostupné z: <https://amuse-i-d.vice.com/5-post-soviet-brands-on-the-rise/>

kou módní scénu bychom neměli podceňovat. Fakt, že jeho mezinárodní úspěch odstartovalo pár mikin a dobrých nápadů, inspiroval řadu tvůrců – od streetwearových značek jako jsou Sputnik 1985, nebo Volchok, až po malé podniky prodávající spodní prádlo na míru, šperky nebo kožené zboží. Online trh je pro malé ruské značky dnes obrovský.

Obr. 20 Sputnik 1985

Pokud jde o nákupy, Moskva měla vždy co nabídnout. Online e-shop Kuznetsky Most 20⁶² má zaslouženou pověst globálně smýšlejícího obchodníka s perfektní kombinací ruských návrhářů, mladých talentů jako jsou Martine Rose, Off White nebo Jacquemus a módních gigantů jako je třeba Raf Simons. Další z e-shopů – SV Moscow⁶³ – nabízí moderní a rafinovanou vizi a zároveň je místem, kde můžeme ulovit limitované edice Vetements mikin vyrobených ve spolupráci s obchodem. TsUM, bývalé sovětské nákupní centrum, které se stalo luxusním obchodním domem je také nutno zmínit spolu s Tsvetnoy Central Market. Zejména však suterén, který prodává oblečení, doplňky a nábytek od mnoha ruských nezávislých návrhářů. Pokud člověk touží po něčem, co v sobě nese více ducha ulice, pak by

---

⁶² KM20 [online]. Rusko, Moskva [cit. 2017-04-18]. Dostupné z: <https://en.km20.ru/>

⁶³ SV Moscow [online]. Rusko, Moskva, 2001 [cit. 2017-04-18]. Dostupné z: <https://svmoscow.com/>

měl zaměřit svou pozornost na značky Volchok a Sputnik1985. Mezi ruskou městskou mládeží jsou hitem a obě mají své vlastní obchody v Moskvě.⁶⁴

Obr. 21 Volchok

Na Moskevské scéně se však setkáváme se značkami či jmény, jako jsou třeba Vika Gazinskaya, Alyona Akhmaduliva, nebo J.Kim, jejichž spojitost s odkazem Rubchinského je zcela okrajová, či téměř nulová.

---

⁶⁴ FEDOROVA, Anastasiia. Moscow: The city that made Gosha Rubchinskiy is home to a new wave of style pioneers. In: THE CALVERT JOURNAL [online]. [cit. 2017-04-18]. Dostupné z: <http://calvertjournal.com/features/show/7880/moscow-fashion-capital-gosha-rubchinskiy>

Obr. 22, 23 J.Kim

Obr. 24 Vika Gazinskaya

4.4 Nová post-sovětská vlna a Generace Z

Nová post-sovětská vlna komunikuje s mladými lidmi v daných zemích a formuje jejich identitu. Styl, který tyto značky vytváří je celý o přístupu a postoji – protest proti konformnímu způsobu přemýšlení a oblékání. Promlouvají k nové generaci městské mládeže: zbažené iluzí, nihilistické, divoké a neústupné. Žijí ve stínu politické izolace, zároveň jsou propojeni s kulturami mládeže po celém světě, díky internetu. Zde objevujeme agresivní potisky a slogany, těžké pevné látky, hranaté tvary a kožené popruhy post-sovětské módy, které se staly jakýmsi brněním, jak čelit okolnímu světu.⁶⁵

Zatímco sovětské symboly a hesla psaná azbukou dobývají svět díky Goshovi Rubchinskemu a Vetements, nejmladší ruští trendsetteri, narození často po roce 2000, rozvíjejí svůj vlastní styl. Ten je silně ovlivněný digitální kulturou, do které se tato generace narodila.

---

⁶⁵ FEDOROVA, Anastasiia. 5 Post-Soviet Brands on the Rise. In: Amuse [online]. [cit. 2017-04-01]. Dostupné z: <https://amuse-i-d.vice.com/5-post-soviet-brands-on-the-rise/>

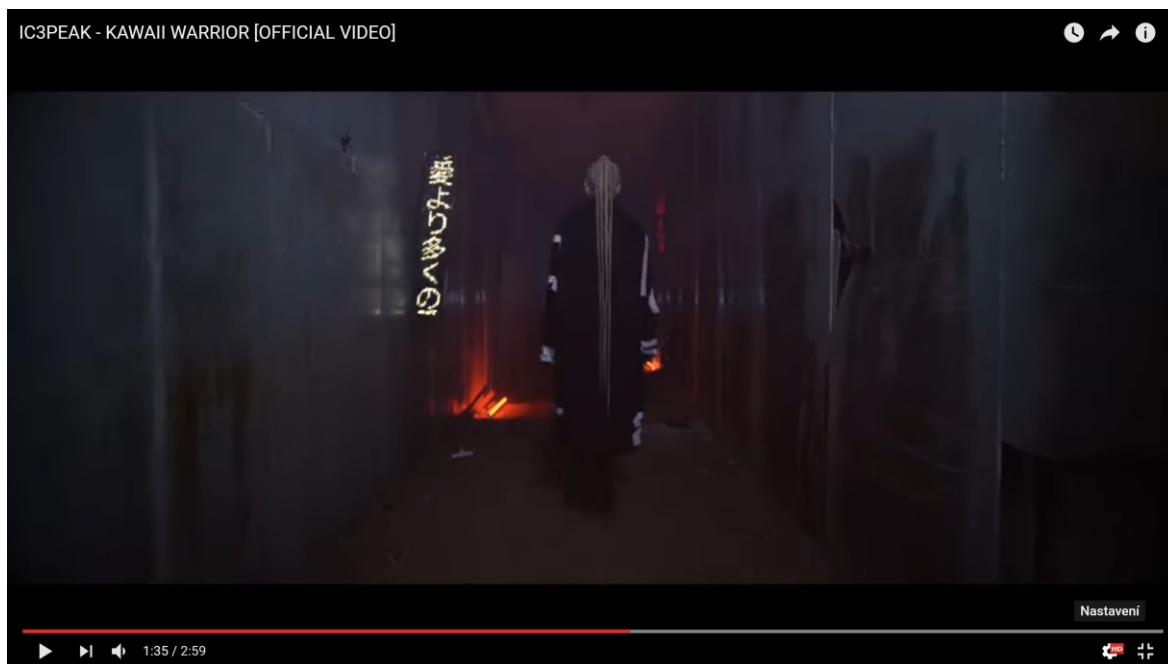

Obr. 25 IC3PEAK

Moskevské duo IC3PEAK nás v jednom ze svých videí přináší přímo do dystopické budoucnosti, nebo přesněji na tajnou technoparty do opuštěného bunkru, který byl kdysi místem pro sovětské experimenty. Společně osvětlený podzemní prostor je naplněn těly v černých uniformách, zatímco pronikavý zpěv vypráví příběh „Kawaiiského bojovníka“.⁶⁶

---

⁶⁶ IC3PEAK. IC3PEAK – KAWAII WARRIOR. In: YouTube [online]. 2017 [cit. 2017-04-05]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=pu6MhDR1aS8>

Obr. 26 IC3PEAK – KAWAII WARRIOR

Nastya a Nick, členové a zakladatelé IC3PEAK, jsou ve videu oblečeni přesně jak bychom si mohli představit techno-bojovníka budoucnosti. Nastya v černém kimonu, vysokých černých ponožkách, botách na platformě s ikonickými devadesátkovými blond copánky na hlavě. Nick je v bílém síťovano-vinylovém triku. Přestože se jedná o snímek fiktivní, je zároveň zasazený do současného života – zobrazuje určitý styl velké části dnešní ruské mládeže. „Dnes, když jsou všichni posedlí minulostí, koukáme přímo do budoucnosti,“ píší v jejich manifestu. „Pro nás je největší krása právě v úsilí o vytvoření nových symbolů a významů. Křik a hluk jsou našim mezinárodním jazykem. Nemáme manažera – vše si řídíme sami. Nemáme značku – proč bychom potřebovali někoho, aby nám říkal, co máme dělat? Nepracujeme s režiséry – píšeme si, režírujeme i produkuje všechna videa sami. Nevydáváme vinylové desky – vytváříme hudbu dostupnou online.“ Tato nová generace má naprosto odlišný přístup k minulosti, dost určitě právě proto, že vyrostla v digitálním věku.⁶⁷

---

⁶⁷ FEDOROVA, Anastasiia. Generation Z: Russia's youth reach for the future to reinvent east European style. In: THE CALVERT JOURNAL [online]. [cit. 2017-04-16]. Dostupné z: <http://calvertjournal.com/articles/show/7828/generation-z-russia-style-fashion-nightlife>

Nelze ovšem obecně říct, že celá ruská módní scéna je imunní vůči globální popularizaci streetwearu a používání azbuky na tričkách. Spíš si trend v posledních letech osvojili jako šikovný nástroj k formování jejich nové identity.

Sputnik1985 promlouvá k mladé generaci prostřednictvím drsné městské poezie a streetwearu. Některé modely jsou nostalgické, jiné zase perfektně ladí k obojkům. Trika, mikiny a sportovní ponožky se škorpióny, delfíny a smajlíky převážně v černobílé barevnosti, občas obohacené o limetkově zelenou či světle růžovou.

Obr. 27, 28 Sputnik 1985

Outlaw Moscow představuje globálně smýšlející styl ovlivněný hipopem a novými myšlenkami o luxusu. „Cítíme se částečně odloučení, v rozbitém světě. Snažíme se ho opravit, dát různé styly a různé lidi do vize současné éry, pochopit způsob života melbournské kreativní mládeže, londýnské grime scény a pařížských umělců. Chceme překonat ruskou izolaci.“⁶⁸

---

⁶⁸ FEDOROVA, Anastasiia. Generation Z: Russia's youth reach for the future to reinvent east European style. In: THE CALVERT JOURNAL [online]. [cit. 2017-04-16]. Dostupné z: <http://calvertjournal.com/articles/show/7828/generation-z-russia-style-fashion-nightlife>

Obr. 29 Backstage, Outlaw Film 2

Obr. 30 Backstage, Outlaw Film 2

Obr. 31 Backstage, Outlaw Film 2

Obr. 32 Backstage, Outlaw Film 2

V roce 2016 ruská značka Outlaw Moscow získala cenu SHOWstudio Fashion Film Award za jejich ztvárnění eklektické bandy outsiderů pohybujících se zasněženými ulicemi Mosk-

vy.⁶⁹ Nové video vydané o půl roku později s prostým názvem „Outlaw Film 2“⁷⁰ je poněkud rozsáhlejší meditací nad budoucností kultury mladých. Zároveň je to také důkaz, že je zde více současného Ruska než jen post-sovětského hypu. „Film se skládá z pěti epizod – cesta od kriminality v Rusku kolem roku 2000 až do jeho dávné minulosti, vylíčené pomocí přírody a měsit v Tatarstánu. Scéna bitky v Moskevském metru odkazuje na sovětské časy. A nakonec je tu poetická a filosofická krajina Arkhyz na Kavkaze,“ vysvětluje Bashkaev.⁷¹

---

⁶⁹ BASHKAEV, Maksim. Maksim Bashkaev: Outlaw – SFFA. In: YouTube [online]. 2016 [cit. 2017-04-05]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=fnhrKG978_Y

⁷⁰ BASHKAEV, Maksim a Dilyara MINRAKHMANOVA. Outlaw Film 2: Maksim Bashkaev / Dilyara Minrakhmanova. In: YouTube [online]. 2016 [cit. 2017-04-05]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=fnhrKG978_Y

⁷¹ FEDOROVA, Anastasiia. The bigger picture: meet the Moscow fashion brand with a global vision for Russia. In: THE CALVERT JOURNAL [online]. [cit. 2017-04-16]. Dostupné z: <http://calvertjournal.com/articles/show/7522/outlaw-moscow-brand-fashion-film>

Obr. 33 Backstage, Outlaw Film 2

Zkoumání ruské kultury přichází v mnoha formách. Občas neomaleně futuristické, občas v retro vlně, ale vždy jako nepředvídatelná nestálá směsice. A pod tím vším se skrývá globálně smýšlející charakter. Jde o to, držet se své vlastní autentické kultury a zároveň dávat stejnou pozornost světu globálně, místo definování se jen a pouze minulostí.⁷²

---

⁷² FEDOROVA, Anastasiia. Generation Z: Russia's youth reach for the future to reinvent east European style. In: THE CALVERT JOURNAL [online]. [cit. 2017-04-16]. Dostupné z: <http://calvertjournal.com/articles/show/7828/generation-z-russia-style-fashion-nightlife>

Obr. 34 Anton Belinskiy AW 17/18

Anton Belinskiy. V současnosti jedna z nejvýraznějších osobností ukrajinské scény. Od spuštění jeho stejnojmenné značky byl nominován na cenu LVMH, prezentoval svou práci v New Yorku a byl „schválen“ magazíny jako jsou Vogue USA, i-D, či Dazed. Ale to pro něj není dost. Belinskiy je připraven nést odpovědnost pouze za sebe, ale za celou novou generaci ukrajinských tvůrců. V roce 2016 přichází s nápadem projektu „One Day“ jehož prostřednictvím představuje ukrajinské módní talenty. Pro sezónu podzim-zima 2017 přináší Kyjevskou undergroundovou scénu do Paříže.⁷³

---

⁷³ FEDOROVA, Anastasiia. Anton Belinskiy: The designer turning Kiev fashion into high art. In: THE CLAVERT JOURNAL: New East 100 [online]. [cit. 2017-04-16]. Dostupné z: <http://reports.calvertjournal.com/neweast100/wp/anton-belinskiy-fashion-ukraine/>

Obr. 35 Anton Belinskiy AW 17/18

„Myslím, že móda jako izolovaný svět či médium umírá. A pokud se snažíme vytvořit něco, co bude mít šanci k přežití, musíme být blíže ke spotřebiteli. Blíže k lidem, kteří produkt budou nosit,“ říká Belinskiy.⁷⁴

---

⁷⁴ FEDOROVA, Anastasiia. Anton Belinskiy: The designer turning Kiev fashion into high art. In: THE CALVERT JOURNAL: New East 100 [online]. [cit. 2017-04-16]. Dostupné z: <http://reports.calvertjournal.com/neweast100/wp/anton-belinskiy-fashion-ukraine/>

4.5 Nové zdroje inspirace

Obr. 36 Gucci Fall 2017, Stella Jean Fall 2017

Móda se dnes vyvíjí a mění neskutečnou rychlostí, každým dnem. Pokud jsem v jedné chvíli psala že „východní hype“ dosahuje vrcholu, o pár týdnů či měsíců později je už na místě přemýšlet o tom, zdali tohle všechno už nezašlo až moc daleko. Zdá se, že jsme na konci. Trend je zde od toho, aby znenadání přišel, zasáhl co nejvíce lidí a odešel. Poté, co si symboly post-sovětské estetiky převzali do svých přehlídek například Gucci, či Stella Jean, zdá se být tento trend u konce s dechem a připraven, aby z něj poslední zbytky rozcupovali a definitivně jej pohřbily řetězce produkující fast fashion. Není však nutné nad touto skutečností ronit slzy. I přesto že nám trend dal spoustu nových jmen, tyto jména s jeho zánikem neumírají. Neumírají, protože nejsou na jeho existenci závislé. Ve chvíli, kdy budou západní labely hledat čím nahradit výjevy srpu a kladiva, mohou ty východní dál pokračovat v tom, co dělali dodnes. Nacházet inspiraci na místech a ve skutečnostech, které znají nejlépe, které chtějí znát nejlépe. V hodnotách, které ovlivňují a formují jejich život.

Obr. 37 Gosha Rubchinskiy Fall 2017

Ať už popularita post-sovětské estetiky dosahuje vrcholu, či začíná pozvolna upadat, vedoucí osobnosti tohoto trendu se začínají věnovat čím dál různorodějším aspektům jejich kultury. Kolekce Gosha Rubchinského pro podzim 2017 zdá se být na první pohled především o kolaboraci s Adidas Football, plná tepláků, které jsou už dost stereotypním synonymem pro „slovanský styl“. Kolekce ale zahrnuje i intelektuálnější stránku ruské kultury – a sice útržky z obrazů Kazimira Maleviče. Nejde ovšem jen o vyobrazení jeho suprematistických kompozic geometrických tvarů v primárních barvách. Olivově zelené vojenské košile a kalhoty mohou také připomínat Malevičovu práci, ačkoliv ne skrz jeho obrazy. „Může jít o připomínku uniforem ze školy ve Vitebsku, kterou Malevič navštěvoval na počátku dvacátých let,“ říká Xenia Vytuleva, asistentka profesora architektury na Kolumbijské univerzitě. „Studenti nosili vojenské žinylkové obleky s notoricky známými černými pletenými čtverci na levé paži.“⁷⁵

---

⁷⁵ SATENSTEIN, Liana. Gosha Rubchinskiy Adds Fine Art to His Soccer-Themed Collection. In: VOGUE [online]. [cit. 2017-04-15]. Dostupné z: <http://www.vogue.com/article/gosha-rubchinskiy-collection-riffs-russian-culture>

Obr. 38 Kazimir Malevič, Suprematistická kompozice

Obr. 39 Vetements Fall 2017

Vetements se rozhodli jít úplně jiným směrem – jejich kolekce pro podzim 2017 je jakýmsi výčtem, či citací stereotypů. „Nová etapa musela přijít. To, co tu děláme je vždy přivlastnění si něčeho, co již existuje. Tentokrát jsme prozkoumali společenské uniformy a způsoby, jakými se oblékají lidé, které vidíme kolem sebe, nebo na internetu,“ říká Demna Gvasalia.⁷⁶

Trefně charakterizuje jeho tvorbu Lotta Volkova. „Je velmi zaujatý tím, aby vytvořil bundu, která reprezentuje nějaký postoj. Například bundu, která vypadá jako byste právě seděli z motorky. Demna konstruuje rukávy takovým způsobem, aby zůstaly objemné tak, jak je formuje samotná jízda na chopperu. Jde o zcela nový pohled na konstrukci oblečení – velmi skulpturální.“⁷⁷

Nelze tedy říct, že by snad čerpání inspirace z kultur post-sovětských či post-komunistických zemí a jejich éru bylo pohřbeno. Spíše nejnovější interpretace této estetiky pracují se stále novými, odlišnými a často mnohem sofistikovanějšími prvky. To se projevuje i u méně známých jmen, než je Gosha Rubchinskiy.

---

⁷⁶ MOWER, Sarah. Vetements: FALL 2017 MENSWEAR. In: VOGUE [online]. [cit. 2017-04-15]. Dostupné z: <http://www.vogue.com/fashion-shows/fall-2017-menswear/vetements>

⁷⁷ KHAYYER, Jina. Lotta Volkova: ‘There Are No Subcultures Anymore. It’s About The Remix.’. In: Business Of Fashion [online]. [cit. 2017-04-18]. Dostupné z: <https://www.businessoffashion.com/articles/creative-class/lotta-volkova-there-are-no-subcultures-remix-stylist-vetements-balenciaga>

Obr. 40 Hard 3.0 Fall 2017

Značka Hard 3.0, kterou má na svědomí kolektiv studentů z Moskevské HSE School of Design, odkazuje ve své kolekci „Zavtra Club“ na průvody a protesty z dob Sovětského Svazu. Celou kolekci v základních barvách (bílé, červené, černé, modré) korunují pokrývky hlavy, které v nás evokují něco mezi kuklou a šátkem od bábušky.

Obr. 41 Walk of Shame Fall 2017

Walk of Shame od Andreye Artyomova je další značkou založenou v Moskvě, která stojí za zmínku právě kvůli svěží interpretaci východoevropského stylu. Artyomov nachází inspiraci pro své kabáty a overaly v nábytku, který byl populární na počátku devadesátých let

v Rusku. „„Dřevěný“ denim připomíná skříně z Jugoslávie a Československa, které měly své místo často právě v Ruských bytech a byly považovány za znak bohatství,“ uvádí Artyomov. Kostkované šaty po vzoru šatníku jeho učitelky matematiky, modrá saka reflektující školní uniformy devadesátých let a skvrny od kávy na košilích – ty si spojíme s Twin Peaks – paralelním vesmírem Artyomova mladí.⁷⁸

Obr. 42 Misbhv Fall 2017

„Je to stále fantazie třinácti, patnáctileté dívky vyrůstající v Polsku. Je to Polsko vzhlížející k západní společnosti. Kolekce je velmi silně inspirovaná bezradností. Vyrůstáním, Alicií Silverstone a jejím žlutým kostkovaným kostým, který byl pro mě ztělesněním dokonalosti,“ říká Natalia Maczek, designérka polské značky Misbhv. „Očividně, je zde spousta ikonických kusů. Ty více či méně představují touhu vlastnit luxusní předměty, jako Louis Vuitton kabelku, nebo Louis Vuitton boty.“⁷⁹

---

⁷⁸ SATENSTEIN, Liana. Has the Commercialization of Russian and Eastern European Fashion Gone Too Far? In: VOGUE [online]. [cit. 2017-04-15]. Dostupné z: <http://www.vogue.com/article/commercialization-of-russian-and-eastern-european-culture-in-fashion&ss=tw&rt=Has+the+Commercialization+of+Russian+and+Eastern+European+Fashion+Gone+Too+Far>

⁷⁹ SATENSTEIN, Liana. Has the Commercialization of Russian and Eastern European Fashion Gone Too Far? In: VOGUE [online]. [cit. 2017-04-15]. Dostupné z: <http://www.vogue.com/article/commercialization-of-russian-and-eastern-european-culture-in->

„Žádná politická ideologie už nedokáže nadchnout davy. Postmoderní společnost nemá žádné idoly ani žádná tabu, nevidí sama sebe nijak oslavně, nemá žádný historický projekt, jenž by ji mobilizoval. Zmocňuje se nás prázdnota, která však v sobě nemá nic tragického ani apokalyptického.“⁸⁰ Nakonec, jsme všichni v určitém smyslu ve stejné pozici jako kdysi děcka za zdí.

„We are poor. But cool.“ Anton Belinskiy

---

fa-

shion&ss=tw&rt=Has+the+Commercialization+of+Russian+and+Eastern+European+Fashion+Gone+Too+Fa
r

⁸⁰ LIPOVETSKY, Gilles a PŘELOŽILA HELENA BEGUIVINOVÁ. Éra prázdnoty: úvahy o současném individualismu. V českém jazyce vyd. 3. Praha: Prostor, 2003. ISBN 978-807-2600-854.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 KOLEKCE KOMPOT

„Pozvání na kompot od bábušky se neodmítá! A tak jí po svačině, jakože za odměnu, prohrabeš šatník a zabavíš všechny klenoty. Promenáduješ se v nich po chodbě a nakrucuješ před zrcadlem. V šušťákovce na lítačku si venku postavíš bunkr – máma však neponechá nic náhodě a před umrznutím tě ochrání svetrem, kterej pamatuje víc, než celá tvoje rodina dohromady. No nebyla to největší romantika?“

A tak, naprosto bezprostředně, po třech letech studia designu oděvu už nehledám pro svou kolekci inspiraci. Nacházím ji sama v sobě. Ve svém původu, ve svém vědomí, za branami vnímání, ve svém každodenním životě a nechávám ji přirozeně proudit. Jeden ze stěžejních faktorů, který mě přiměl takovým způsobem o své tvorbě uvažovat, byla celá řada témat, kterým se věnuji v teoretické části. Nečerpám inspiraci z jejich vizuální estetiky. Přenáším do své kolekce odkazy na tato témata a nacházím odvahu tyto odkazy komunikovat prostřednictvím hesel a nápisů, symbolů, řemeslné ruční práce a výběru materiálů.

To vše vnímám po třech letech jako obrovské osvobození a jako nevyhnutelné nalezení svého vlastního směru.

5.1 Symbolika

Jahoda – symbol. Pokaždé je jiná, ale vždy zůstává jahodou. Vždy je jedinečná, každým jedním plodem. Stejně jako není možné vypěstovat dvě identické jahody, ani oblečení „nejde“ produkovat sériově. Symbol odkazuje na mou práci, na mou filozofii. Na můj přístup k tvorbě – přístup, ve kterém vidím smysl.

Obr. 43 Výšivka jahody

Obr. 44, 45 Výšivka jahody

Drobnými přesmyčkami se dostávám od slova HARDBASS ke slovu HEARTBEAT. Načej první slovo pro mne představuje všechny povrchní a prvoplánové znaky, na základě kterých jsou lidé rozřazováni do různých skupin, subkultur, kultur, náboženství. Nakonec nám ale všem tluče srdce „stejně“.

Obr. 46 Potisk

Výraz KOMPOT odkazuje na samotné Squatting Slavs, na jejich sebeironický humor, na zesměšňování všeobecného předpokladu a zaběhnutých konvencí. Což je mi velmi blízké, a tak příkládám do ohně, větou SUPERPOWERS ARE QUITE CHEAP HERE. V konečném důsledku ale tato věta spíš ukazuje na mé přesvědčení. Na to, že není třeba chodit daleko, abychom našli superschopnosti, své hrdiny, své múzy, své inspirace. Protože nakonec (nebo vlastně na začátku?) neztrácím přesvědčení, že ROMANTIKA NEUMŘELA.

5.2 Recyklace a materiály

Recyklace. Obrovské téma, které mě provází celou bakalářskou prací. Tuto cestu jsem si zvolila naprosto přirozeně, bez většího přemýšlení nad otázkou „jak kolekci uchopit“. Našla jsi si vlastní cestu, jak k tématu recyklace přistupovat.

Kožená bunda ze sekáče, nepadnoucí džíny dlouhé roky ležící ve skříni, dříve používaná armádní bunda s velmi neobvyklým maskáčovým vzorem, vyřazené cyklistické duše, anebo skříň mojí babičky plná látek a kousků, které už desítky let nespátily světlo světa.

Jak už může být zřejmé, recyklace pro mne možná začíná v secondhandech, ale rozhodně tam nekončí. Snažím se klást velký důraz na původ oněch věcí a zároveň v recyklaci oděvů hledat smysl, hlubší než pouze ten vizuální. Individuální přístup – to je pro mě stěžejní faktor při recyklování oděvů, či materiálů.

Některé věci ve mně vzbuzují potřebu napravit škody které byly na materiálu napáchané dříve a svým zásahem jej povznést. Jiné představují pouze touhu zakomponovat do kolekce „otisk“ věci, ke které mám silný vztah. Ovšem ať už s materiálem nakládám jakkoliv, vždy jsou pro mne nejdůležitější dvě věci. A sice odkaz (či jisté dědictví) a přidaná hodnota.

Pro kousky, které nenesou status „recyklace“, vybírám pečlivě materiály kvalitní, přírodní a udržitelné. Mohér, úplety z merino vlny nebo bambusu, mírumilovné hedvábí.

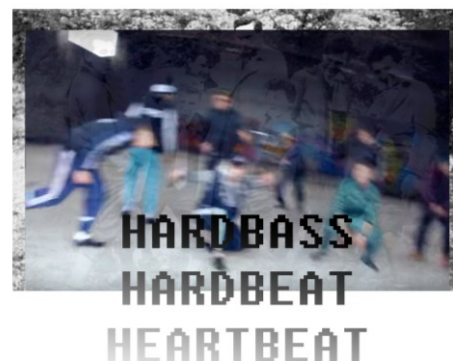
5.3 Výšivka a potisk

Každý kus oděvu z kolekce obsahuje důmyslný detail, často v podobě výšivky či potisku.

Jelikož při tvorbě triček byla pro mne primární volba materiálu – a sice přírodního udržitelného úpletu a návrhy potisku nevyhovovaly podmínkám pro využití sítotisku – zúžily se mi možnosti na potisk pomocí transferové folie.

Obr. 47 Návrh potisku 1

Obr. 48 Návrh potisku 2

Prostřednictvím výšivky pak nechávám na povrch proniknout svou dávnou touhu se této technice věnovat a uspokojuji svůj snad až přehnaný smysl pro detail. Snažím se vyzkoušet si co nejširší spektrum, a tak vyšívám ručně, na stroji nepravidelnými křivkami, entlovacím stehem, tvary organické i geometrické, či nápisy.

Obr. 49 Detail vyšívaného pásu na sukni

Obr. 50 Vyšívání nápisu na hedvábných šatech

Obr. 51 Výšivka jahodového kompotu na sukni

6 POPIS JEDNOTLIVÝCH MODELŮ

6.1 Model č. 1

Tričko z tenkého úpletu z merino vlny, podivné velikosti s ještě divnější délkou rukávů, které jsou stejně jako průkrčník lemovány výrazným pruhem těžkého silného vlněného úpletu. Tričko je doplněno grafikou s nápisem „KOMPOT?“. Dále jsou tu šaty, které jsou ušité jako tunel, na prsou nařasené a po celém horním obvodu olemované gumičkou, jež vytváří ramínka – jejich délku si nositel může nastavit dle libosti. A nakonec sukně s jahodovým kompotem. Ručně vyšívána, nařasená pouze po polovině svého obvodu – na druhé polovině tak dává vyniknout již zmiňované výšivce.

Obr. 52 Moodboard 1

Obr. 53 Ilustrace 1

6.2 Model č. 2

Pro druhý model vytvářím kabát, který jakýmsi delším sakem s velmi širokými klopami a nenápadným záhybem v zadní části rukávové hlavice, který opticky rozšiřuje ramena. Tričko z tenkého bambusového úpletu s potiskem, který jsem následně radikálně „potagovala“ nápisem „HARDBASS HARDBEAT HEARTBEAT“. A nakonec kus bavlny v nádherných barvách, desítky let zapomenutý v babiččině skříni. Bylo jasné, že ani kousek tohoto klenotu nesmí přijít nazmar. Uzpůsobila jsem tedy střih kalhotám tak, aby se mohly pyšnit statusem „ušito bezezbytku“.

Obr. 54 Moodboard 2

Obr. 55 Ilustrace 2

6.3 Model č. 3

Sukni po babičce, ve které ona sama dělala parádu už v padesátých letech, jsem obohatila o výšivku – do kárového vzoru vkládám pruh látky a vytvářím přesnou kopii vzoru sukně, ovšem v barvách negativu. Triko, stejného střihu jako u prvního modelu, obohacuji detailem napomínající falešný rolák – ikonický prvek který se mi vybaví ve spojitosti s mojí babičkou. Součástí modelu je i recyklovaná armádní bunda se vzorem jehličí, který má svůj původ v šedesátých letech. Na její záda vyšívám nápis „SUPERPOWERS ARE QUITE CHEAP HERE“, přidávám kožešinový límec, kapsy, kovové komponenty a jednotlivé jehličky na některých místech entlovacím stehem vyšívám.

Obr. 56 Ilustrace 3

Obr. 57 Ilustrace 4

6.4 Model č. 4

Svetr po tátovi, který jsem nosila do roztrhání. Vzdávám hold všem kusům oblečení, ke kterým jsme si vytvořili vztah, které jsme milovali, které se dědily po několik generací. Vytvářím přesnou kopii a oživuji ji prvky a symboly vlastními. Svetr doplňuji sukni, kterou jsem vytvořila z cely se vzorem jehličí. Opět ji doplňuji o výšivku a zároveň ji ponechávám maximální funkčnost. A sice jednoduchými principy stažení a tvarování látky pomocí tunýlků je možné změnit sukni na bundu, či jakési pončo s kapucí.

Obr. 58 Moodboard 3

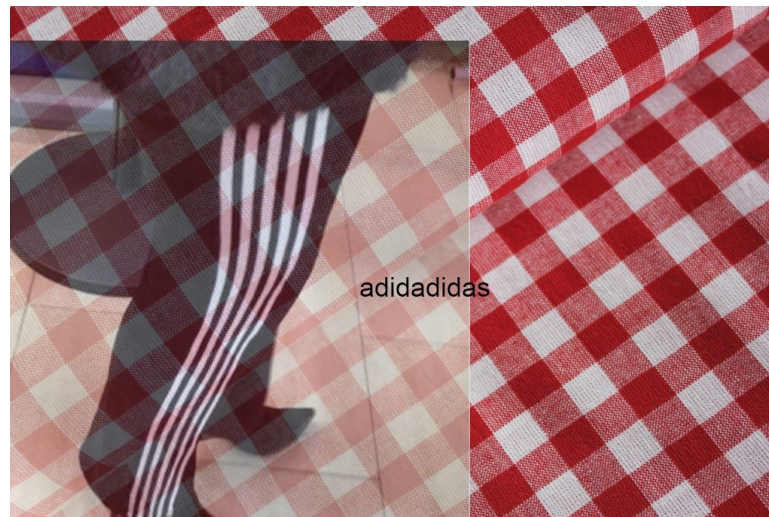

Obr. 59 Ilustrace 5

6.5 Model č. 5

Nechávám se unést na vlně sportovních teplákových, tracksuitů a šušákových, které jako správní Slované s oblibou a často nosíme. Ztvárňuji vlastní představu o tracksuitu. Tracksuitu značky KOMPOT. Hraji si se střihovým řešením a nenápadnými, drobnými detaily se snažím nabourat tradiční vzezření tohoto kusu oděvu.

Obr. 60 Moodboard 4

Obr. 61 Ilustrace 6

6.6 Model č. 6

Hedvábné šaty. Spodní mají romantický nádech. Jemná, průsvitná látka je našasená v pase, u krku a na zápěstí do žebrového úpletu a šaty zahalují celé tělo. Přes ně jsou šaty druhé, strohé, rovného střihu – ovšem svoji dávku romantiky křičí do éteru heslem „ROMANTIKA NE UMRELA“.

Obr. 62 Ilustrace 7

III. PROJEKTOVÁ ČÁST

7 FOTODOKUMENTACE

Foto: Tomáš Heřmánek

Modelové: Veronika Zacharová, Juraj Michalec

ZÁVĚR

Přiznávám, že jsem před půl rokem měla velké oči. Myslela jsem si, že se mi v práci podaří zachytit vývoj módy nejen v Československu za socialismu, ale i ve východní Evropě, že budu moci detailně zkoumat a srovnávat subkultury, které vznikaly na obou stranách železné opony a zároveň budu schopná podrobně zmapovat současné dění související z východní Evropou. V žádném případě nelze říct, že bych snad selhala. Ovšem práce samotná mne postavila nohama na zem (nebo spíš uvolnila z okovů, které mě při zemi držely?). Zjistila jsem, do jak obrovského tématu jsem pronikla a jak malý zlomek se mi podaří zachytit. A to vnímám jako velmi krásné a přínosné nejen pro svou osobu, ale i pro potenciální čtenáře. Téma, které vás nevyčerpá, ale které nahlodá vaši osobu, váš způsob přemýšlení, váš přístup a vzbudí ve vás zvědavost.

Nakonec je tu kolekce. Kompot. Vyústění nejen poznatků získaných za posledního půl roku, ale zároveň zásadní mezník v mém vztahu k módě a ke své vlastní tvorbě.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BARTLETT, Djurdja. FashionEast: the spectre that haunted socialism. Cambridge: MIT Press, 2010, xii, 326 s. ISBN 9780262026505.
- [2] GRONOW, Jukka a S. V. ZHURAVLEV. Fashion meets socialism: fashion industry in the Soviet Union after the Second World War. Studia Fennica, 20. ISBN 978-952-222-665-5.
- [3] HLAVÁČKOVÁ, Konstantina. Móda za železnou oponou: společnost, oděvy a lidé v Československu 1948-1989. Praha: Grada Publishing, 2016, 287 s. ISBN 978-80-247-5833-6.
- [4] KALINOVÁ, Lenka. Konec nadějí a nová očekávání: k dějinám české společnosti 1969–1993. Praha: Academia, 2012, 396 s. Historie. ISBN 978-80-200-2043-7.
- [5] LIPOVETSKY, Gilles. Říše pomíjivosti: móda a její úděl v moderních společnostech. V českém jazyce vyd. 2. Praha: Prostor, 2010, 425 s. Střed. ISBN 978-80-7260-229-2. Dostupné také z: http://toc.nkp.cz/NKC/201011/contents/nkc20102147970_1.pdf
- [6] LIPOVETSKY, Gilles a PŘELOŽILA HELENA BEGUIVINOVÁ. Éra prázdnoty: úvahy o současném individualismu. V českém jazyce vyd. 3. Praha: Prostor, 2003. ISBN 978-807-2600-854.
- [7] MAŘÍKOVÁ, Hana. Velký sociologický slovník: P-Z. Praha: Karolinum, 1996, s.749-1627. ISBN 8071843113.
- [8] PERNES, Jiří. Dějiny Československa očima Dikobrazu 1945-1990. Brno: Barrister, 2003. Poznávání komunistické minulosti. ISBN 80-859-4789-7.
- [9] ŘEPA, Miroslav. Světové výstavy EXPO: Československo a Česká republika na světových výstavách po roce 1945. Pardubice: Helios, 2005, 224 s. ISBN 80-85211-17-3.
- [10] SMOLÍK, Josef. Subkultury mládeže: uvedení do problematiky. Praha: Grada, 2010, 281 s. ISBN 9788024729077. Dostupné také z: http://toc.nkp.cz/NKC/201010/contents/nkc20102125051_1.pdf

[11] Časopisy Žena a móda

SEZNAM POUŽITÝCH ELEKTRONICKÝCH ZDROJŮ

- [1] A2larm [online]. [cit. 2017-04-27]. Dostupné z: <http://a2larm.cz/>
- [2] Amuse [online]. [cit. 2017-04-27]. Dostupné z: <https://amuse-i-d.vice.com>
- [3] Business Of Fashion [online]. [cit. 2017-04-27]. Dostupné z: <https://www.businessoffashion.com>
- [4] CALVERT JOURNAL [online]. [cit. 2017-04-27]. Dostupné z: <http://calvertjournal.com>
- [5] HYPEBEAST [online]. [cit. 2017-04-27]. Dostupné z: <https://hypebeast.com>
- [6] KM20 [online]. [cit. 2017-04-27]. Dostupné z: <https://en.km20.ru/>
- [7] PAPERMAG [online]. [cit. 2017-04-27]. Dostupné z: <http://www.papermag.com>
- [8] Radio Wave [online]. [cit. 2017-04-27]. Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/radiowave>
- [9] Slavorum [online]. [cit. 2017-04-27]. Dostupné z: <http://www.slavorum.org>
- [10] SQUATTING SLAVS [online]. [cit. 2017-04-27]. Dostupné z: <https://squattingslavs.com>
- [11] Style Surfin [online]. [cit. 2017-04-27]. Dostupné z: <http://www.stylesurfin.cz/>
- [12] SV Moscow [online]. [cit. 2017-04-27]. Dostupné z: Dostupné z: <https://svmoscow.com/>
- [13] VOGUE [online]. [cit. 2017-04-27]. Dostupné z: <http://www.vogue.com/>
- [14] WeirdRussia.com [online]. [cit. 2017-04-27]. Dostupné z: <http://weirdrussia.com>
- [15] YouTube [online]. [cit. 2017-04-27]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

DIY Do it yourself

Obr. Obrázek

SEZNAM OBRÁZKŮ

- Obr. 1 Vlasta, V, 1951, č. 4
- Obr. 2 Sváteční oděv pro venkovskou ženu, Z. Fuchsová a A. Rosová, 1951
- Obr. 3 Inspirace lidovým oděvem, Žena a móda, 1952
- Obr. 4 Inspirace lidovým oděvem, Žena a móda, 1952
- Obr. 5 Dikobraz, XII, 1956, č. 27
- Obr. 6 Páskové
- Obr. 7 Kniha BIKINIARZE
- Obr. 8 Záběr z muzikálu Stilyagi
- Obr. 9 Stilyagi
- Obr. 10 Texasky značky Vinnetou
- Obr. 11 Majáles, Jan Bartůšek, 1965
- Obr. 12 Punk, Vlasta, XXXI, 1979, č. 15
- Obr. 13 Squatting Slavs
- Obr. 14 Squatting Slavs
- Obr. 15 Tommy Cash, Leave Me Alone
- Obr. 16 Tommy Cash, Surf
- Obr. 17 Gopnik
- Obr. 18 Sovětský házenkářský tým, Vladimir Vyatkin
- Obr. 19 18 Volchok
- Obr. 20 Sputnik 1985
- Obr. 21 Volchok
- Obr. 22, 23 J.Kim
- Obr. 24 Vika Gazinskaya
- Obr. 25 IC3PEAK
- Obr. 26 IC3PEAK – KAWAII WARRIOR
- Obr. 27, 28 Sputnik 1985
- Obr. 29-33 Backstage, Outlaw Film 2
- Obr. 34-35 Anton Belinskiy AW 17/18
- Obr. 36 Gucci Fall 2017, Stella Jean Fall 2017
- Obr. 37 Gosha Rubchinskiy Fall 2017
- Obr. 38 Kazimir Malevič, Suprematistická kompozice

- Obr. 39 Vetements Fall 2017
- Obr. 40 Hard 3.0 Fall 2017
- Obr. 41 Walk of Shame Fall 2017
- Obr. 42 Misbhv Fall 2017
- Obr. 43-45 Výšivka jahody
- Obr. 46 Potisk
- Obr. 47, 48 Návrhy potisku 1 a 2
- Obr. 49 Detail vyšivaného pásu na sukni
- Obr. 50 Vyšivaný nápis na hedvábných šatech
- Obr. 51 Výšivka jahodového kompotu na sukni
- Obr. 52 Moodboard 1
- Obr. 53 Ilustrace 1
- Obr. 54 Moodboard 2
- Obr. 55 Ilustrace 2
- Obr. 56 Ilustrace 3
- Obr. 57 Ilustrace 4
- Obr. 58 Moodboard 3
- Obr. 59 Ilustrace 5
- Obr. 60 Moodboard 4
- Obr. 61 Ilustrace 6
- Obr. 62 Ilustrace 7
- Obr. 63-77 Fotodokumentace kolekce KOMPOT

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1

CD-ROM